

CARNEGIE- EN FALLSTUDIE OM ETT BOLAG I KRIS

Kandidatuppsats i Företagsekonomi

Peter Huttu
Peter Franzén

VT 2009:KF15

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR DATA- OCH AFFÄRSVETENSKAP

Förord

Vi vill först tacka våra intervjuade personer som har tagit sig tid att svara på våra frågor om Carnegie.

Därefter vill vi även tacka våra opponenter som har tagit sig tid att läsa vår uppsats och komma med konstruktiva kommentarer.

Slutligen vill vi tacka vår handledare Gunnar Wramsby för hans vägledning i vårt arbete.

Peter Huttu

Peter Franzén

Svensk titel: Carnegie - En fallstudie om ett bolag i kris

Engelsk titel: Carnegie- A case study about a company at crisis

Utgivningsår: 2009

Författare: Peter Huttu & Peter Franzén

Handledare: Gunnar Wramsby

Abstract

During autumn 2007 the financial worries started to spread all over the market. This brought about problems in financing the business. During the crisis period, the company Carnegie & Co was saved by the government, by getting liquidity support. The situation got even worse when the Swedish Financial Supervisory Authority came out with their permission withdrawal of running a bank. This situation gave us the question if we in advance could see that there would be a crisis in the company trough studying the annual report of the company.

We have done a case study with a hermeneutic attitude. Our basis for this study has been defined risks within the financial field. We have also studied accounting standards, rules and regulations which we think are important for our study of Carnegie.

We have chosen to use selected key ratios through empirical research to compare with other banks and to compare them over time. We have also done an interview with an auditor and a capital market manager to get some answers to our questions. We have put together the result from the empirical research with our own theory and this has led us to our final conclusion.

After putting together the empirical data and analyzing the different sections, our conclusion is that we cannot be sure to get enough information about a possible crisis through studying the annual report of the company.

Keywords: Carnegie, Annual report, Crisis, Key ratio, Swedish Financial Supervisory Authority

Sammanfattning

Redan under hösten 2007 började den finansiella oron sprida sig på finansmarknaden. Detta medförde att den finansiella sektorn fick svårare att finansiera sin verksamhet. Under krisperioden fick staten gå in med likviditetsstöd för att rädda bolaget Carnegie & Co. Carnegie & CO:s situation komplicerades av Finansinspektionens tillbakadragande av tillståndet att bedriva bank. Denna krisperiod i Carnegie & CO gav oss frågan om vi genom årsredovisningen kunde se att dem skulle hamna i kris.

Vi har genomfört en fallstudie där vi har haft ett hermeneutiskt förhållningssätt. Vi har använt definierade risker inom det finansiella området som grund för vårt arbete. Vi har även betraktat de redovisningsstandarder och regelverk vi anser vara viktiga i vår studie av Carnegie.

Vi har genom empiriska undersökningar valt att använda utvalda nyckeltal för att jämföra med andra banker och för att göra en jämförelse över tiden av Carnegies nyckeltal. Vi har även intervjuat en revisor och en kapitalmarknadschef på en bank för att få svar på frågor som kan ge oss en lösning på vårt ursprungliga syfte. Resultatet av den empiriska undersökningen har vi sammankopplat med vår teori och detta har lett oss till vår slutsats.

Efter att ha sammanställt vårt empiriska material och analyserat de olika delarna har vi kommit fram till att vi inte med säkerhet genom årsredovisningen kan få tillräckligt med information om att Carnegie skulle hamna i kris.

Nyckelord: Carnegie, Årsredovisning, Kris, Nyckeltal, Finansinspektionen

Förkortningslista

FFFS	Finansinspektionens författningssamling
FI	Finansinspektionen
IAS	International Accounting Standard
IAS 39	International Accounting Standard - Finansiella instrument, Redovisning och värdering
MSEK	Miljoner svenska kronor
TSEK	Tusen Svenska kronor
ÅRL	Årsredovisningslagen
ÅR	Årsredovisning

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	- 1 -
1.1	Bakgrund.....	- 1 -
1.1.1	Tulpankrisen.....	- 1 -
1.1.2	Kreugerkrisen.....	- 1 -
1.1.3	90-talets fastighetskris.....	- 2 -
1.1.4	Vad är en finansiell kris?.....	- 2 -
1.1.5	Carnegies historiska bakgrund.....	- 2 -
1.2	Forskningsproblem.....	- 3 -
1.2.1	Relevansen.....	- 3 -
1.3	Syfte.....	- 4 -
1.4	Disposition.....	- 5 -
1.5	Avgränsning.....	- 6 -
2	Metod.....	- 7 -
2.1	Deduktion, Induktion.....	- 7 -
2.2	Datainsamling.....	- 7 -
2.3	Hermeneutik.....	- 7 -
2.4	Reliabilitet och Validitet.....	- 8 -
2.5	Vetenskapligt ställningstagande.....	- 9 -
2.6	Tidigare forskning.....	- 10 -
3	Teoretisk referensram.....	- 11 -
3.1	Begrepp.....	- 11 -
3.2	Carnegies arbetsområden.....	- 11 -
3.3	Risker.....	- 12 -
3.3.1	Operativa risker.....	- 12 -
3.3.2	Marknadsrisken.....	- 12 -
3.3.3	Likviditetsrisk.....	- 14 -
3.4	Regleringen.....	- 14 -
3.4.1	Basel 2.....	- 14 -
3.4.1.1	Pelare 1.....	- 15 -
3.4.1.2	Pelare 2.....	- 15 -
3.4.1.3	Pelare 3.....	- 15 -
3.4.1.4	Kritik mot Basel 2.....	- 16 -
3.4.2	Finansinspektionen.....	- 16 -
3.4.3	IAS 39.....	- 16 -
3.5	Nyckeltal.....	- 17 -
3.5.1	Kritik mot nyckeltal.....	- 18 -
3.5.2	Kapitalstruktur.....	- 18 -
3.5.2.1	Soliditet.....	- 18 -
3.5.2.2	Skuldsättningsgraden.....	- 18 -
3.5.3	Lönsamhetsmått.....	- 19 -
3.5.3.1	Räntabilitet på eget kapital.....	- 19 -
3.5.3.2	Räntabilitet på totalt kapital Rt.....	- 19 -
3.5.3.3	K/I talet.....	- 20 -
3.5.3.4	Kreditförlustnivå.....	- 20 -
3.5.4	Vinstandelssystem.....	- 20 -
3.5.5	Förvaltningsberättelse.....	- 20 -
3.5.6	Banker.....	- 21 -
3.6	Statens övertagande av Carnegie.....	- 21 -

3.6.1	Anmärkningar enligt FI	21 -
3.6.2	Brister i den operativa risken	22 -
3.6.3	Brister i marknadsrisken	22 -
3.6.4	Brister i kreditriskerna	23 -
4	Empiri	24 -
4.1	Förvaltningsberättelse	24 -
4.2	Risker	24 -
4.2.1	Den operativa risken i Carnegie	24 -
4.2.2	Marknadsrisken i Carnegie	25 -
4.2.3	Likviditetsrisken i Carnegie	25 -
4.3	Basel 2 Pelare 1	26 -
4.3.1	Kapitaltäckning	26 -
4.3.2	Pelare 1 - Kreditrisker	26 -
4.3.3	Basel 2 - Operativa risker	26 -
4.3.4	Basel 2 - Marknadsrisker	26 -
4.3.5	Kapitaltäckning enligt Basel 2	27 -
4.4	Kapitalstrukturen	28 -
4.4.1	Soliditet	28 -
4.5	Lönsamhetsmått	28 -
4.5.1	K/I talet	28 -
4.5.2	Räntabilitet totalt kapital	29 -
4.5.3	Räntabiliteten på eget kapital	29 -
4.6	Kreditreserveringar netto	30 -
4.7	Provisionsnettot	31 -
4.7.1	Räntenettot	32 -
4.8	Nettoresultat av finansiella transaktioner	32 -
4.9	Resultat	33 -
4.9.1	Vinstandelssystem	33 -
5	Intervjuer	34 -
5.1	SEB Stefan Hagman, Kapitalmarknadschef, 090508	34 -
5.1.1	Marknadsrisken, likviditetsrisk och operativ risk	34 -
5.1.2	IAS 39	34 -
5.1.3	Basel 2	35 -
5.1.4	Carnegie	35 -
5.2	Ernst & Young, Thomas Andersson, Revisor 090505	36 -
5.2.1	Carnegie	36 -
5.2.2	IAS 39	37 -
6	Analys	38 -
6.1.1.1	Operativa risker	38 -
6.1.1.2	Marknadsrisk	39 -
6.1.1.3	Likviditetsrisken	39 -
6.1.1.4	Basel 2 Pelare 1	39 -
6.1.1.5	Soliditet	40 -
6.1.1.6	K/I tal	40 -
6.1.1.7	Räntabilitet på totalt kapital	40 -
6.1.1.8	Räntabilitet på eget kapital	41 -
6.1.1.9	Kreditförluster	41 -
6.1.1.10	Provisionsnettot	42 -
6.1.1.11	Räntenettot	42 -
6.1.1.12	Finansiella transaktioner	43 -
6.1.1.13	Resultat - Avsättningar till vinstandelssystem, Utdelning till	43 -

aktieägare	- 43 -
6.1.1.14 IAS 39.....	- 43 -
6.1.1.15 Sammanfattande analys	- 44 -
6.2 Slutsats	- 45 -
6.3 Vårt bidrag	- 45 -
6.4 Förslag till fortsatt forskning.....	- 46 -
7 Referenslista	- 47 -
7.1 Boklitteratur	- 47 -
7.2 Elektroniska källor	- 49 -
7.3 Elektroniska dokument	- 50 -
8 Bilagor	- 52 -
8.1 Bilaga 1 Resultaträkning Carnegie 2007.....	- 52 -
8.2 Bilaga 2 Balansräkning koncernen 2007.....	- 53 -
8.3 Bilaga 3 Bruttoexponeringen till enskild kund	- 54 -
8.4 Bilaga 4 Basel 2	- 55 -
8.5 Bilaga 5 Skuldsättningsgraden.....	- 57 -
8.6 Bilaga 6 Intervjufrågor.....	- 57 -

Figurförteckning

Figur 1.5	Disposition
Figur 2.3	Den hermeneutiska cirkeln
Figur 2.5	Vetenskapligt ställningstagande
Figur 3.4.1	Basel 2 tre pelare

Diagram

Diagram 4.3.5	Carnegies kapitaltäckningskvot
Diagram 4.4.1.	Soliditeten i jämförelse med bankerna
Diagram 4.5.1	Carnegies K/I tal i
Diagram 4.5.2	Räntabilitet totalt kapital i
Diagram 4.5.3	Räntabilitet på eget kapital i en tidsserie
Diagram 4.5.4	Ränteabilitet på eget kapital i
Diagram 4.6.1	Kreditförluster för Carnegie
Diagram 4.6.2	Kreditförluster i i jämförelse med bankerna
Diagram 4.7	Provisionsnettot i Carnegie
Diagram 4.7.1	Räntenetto
Diagram 4.8	Nettoresultat av finansiella transaktioner
Diagram 4.9	Carnegies resultat efter skatt för (MSEK) i relation med utdelning och avsättning till vinstandelssystemet
Bilaga 5	Skuldsättningsgraden i Carnegie

1 Inledning

Uppsatsens första kapitel inleds med en bakgrund om uppsatsens ämne. Därefter kommer en diskussion om problemet med kriser samt dess påverkan på omgivningen. Problemdiskussionen utmynnar i uppsatsens syfte. Därefter ges en redogörelse för avgränsningen i uppsatsen.

1.1 Bakgrund

1.1.1 Tulpankrisen

Finansiella krascher och spekulationer har inträffat många gånger genom historien. Redan år 1636 skapades en kraftig efterfrågan på tulpaner som skapade ett högre pris. Detta scenario skedde efter en lågkonjunktur i Holland på 1620-talet. Den kraftiga efterfrågan på tulpaner berodde på att allmänheten fick möjligheter att köpa tulpaner. Samtidigt fick Holland ett ekonomiskt uppsving som varade mellan år 1622 till 1660. Detta tros ha påverkat tulpanmarknaden på ett positivt sätt. Efterfrågan och priserna på tulpaner steg kraftigt tills priserna över en natt plötsligt sjönk den 3 februari 1637. Detta ledde till att många tulpanbolag slogs ut av sjunkande försäljning och värdelösa lager och terminskontrakt. Bolagen drabbades då av panik och försökte sälja sina lager och terminskontrakt på tulpaner. Allt detta hade byggts upp av en allmän spekulation om att tulpanpriserna skulle fortsätta stiga (Kindleberger, 1996, s. 137).

1.1.2 Kreugerkrisen

En annan av de stora kriserna som inträffat är den stora finanskrisen på 1930-talet. Ivar Kreuger var en affärsman som år 1917 hade en effektiv tändsticksindustri. Kreugers bolag var en stor del av krisen som inträffade på 1930-talet. Kreuger var till en början ingen stor risktagare men såg hur regeringar skapade monopol och tullmurar mot internationell handel. Lösningen som Kreuger hade var att skapa ett internationellt monopol genom uppköp av nationella företag. Strategin misslyckades och det var då som Kreuger började med olika redovisningsåtgärder för att skapa fiktiva vinster. Till en början arbetade Kreuger efter affärspraxis men efterhand urartade det till att bli rena svindlerier. Framförallt var det främst koncerninterna transaktioner som blåste upp resultatet (Fagerfjäll, 1998, s. 200-206).

1.1.3 90-talets fastighetskris

Banker och andra aktörer inom finansbolag har genom historien ofta hamnat i kris. 90-talets stora fastighetskris är en av historiens stora svenska fastighetskriser. Krisen anses ha börjat i avregleringen av kreditmarknaden. Efter avregleringen av kreditmarknaden så ökade utlåningen kraftigt mot fastighetsmarknaden som sågs som säkra låntagare. Bankledningarna missbedömde riskerna i den ökande kreditgivningen till fastighetsmarknaden. Under fem år hade fastighetspriserna stigit men under hösten 1991 kom priserna mer än att halveras. Denna händelsekedja utmynnade i en likviditetskris då fastighetsbolagen inte kunde återbetala sina lån. Detta utmynnade i en kris på den finansiella marknaden och staten fick utfärda en generell bankgaranti som garanterade återbetalning av alla fodringar på de svenska bankerna (Fagerfjäll, 1998, s. 320-326).

1.1.4 Vad är en finansiell kris?

Det är svårt att genom litteraturen dra någon slutsats som exakt definierar vad en finansiell kris är. Dem flesta är nog dock överens om att tillgången till kapital är en huvudfaktor, dvs att betalningssystemet fungerar som det är avsett att fungera och att kreditgivningen fungerar på ett tillfredställande sätt. Det är betydligt lättare att hitta teorier om vad som orsakar dem.

Monetarister som Friedman och Schwartz (1963) betonar penningmängdens betydelse, en kris i en bank eller i banksystemet kan påverka likviditeten genom minskad inlåning och därigenom skada ekonomin genom att aktörerna på marknaden inte får tillgång till kapital i sin verksamhet. Detta kan föranleda statligt ingripande utöver den roll som centralbankerna redan har att se till att betalningssystemet fungerar. Monetaristerna är av åsikten att staten däremot inte ska ingripa vid kriser orsakade av kraftiga värdeförändringar av tillgångar. Argumentet är att inflationen kan ta fart och orsaka än större skada om för mycket kapital kommer in i systemet, undantaget är om sparare tar ut allt för mycket kapital ur bankerna (Bäckström, 1998).

1.1.5 Carnegies historiska bakgrund

År 1803 grundades och etablerades Carnegie & CO i Göteborg. 1990 expanderade Carnegie sin verksamhet till Finland, Norge och Luxemburg (Carnegie, 2009).

År 2000 blev nettovinsten för Carnegie över 1 miljard och år 2001 noterades Carnegie på stockholmbörsen. 2004 var bolaget den ledande oberoende investmentbanken i Norden (Carnegies årsredovisning, 2007 s. 1).

Under 2008 hamnade bolaget i kris och den 11 november 2008 beslutade FI att återkalla Carnegies tillstånd att bedriva värdepappersrörelse (FI beslut 081110). Samma dag fick staten ge ett likviditetsstöd till Carnegie och blev senare dess ägare (Aktiespararna, 2009).

1.2 Forskningsproblem

Under sommaren 2007 började turbulensen sprida sig på den finansiella marknaden som visade sig i volatila aktiekurser samt stigande riskpremier och lägre statsobligationsräntor. Den alltför optimistiska tron på betalningsförmågan hos den amerikanska bolånemarknaden kan enligt konjunkturinstitutet vara det som utlöste turbulensen år 2008 (Konjunkturinstitutet, 2008).

Resultatet berodde i huvudsak på två olika saker. Riskpremierna hade sjunkit till historiskt låga nivåer samtidigt som nya komplicerade instrument hade introducerats på kreditmarknaden. Det som tros vara huvudsaken och den utlösande faktorn på krisen är den amerikanska bostadsmarknaden. Priserna på bostäder hade på 2000-talet kraftigt stigit i USA samtidigt som bankerna tog större risker för hushållens betalningsförmåga. År 2006 började priserna på bostäder att avta i USA samtidigt som hushållens betalningsförmåga försämrades. Detta fick till följd att kreditvärderingen på ett antal värdepapper sjönk hos kreditvärderingsföretag och utmynnade i förluster för bolagen (ibid).

Forskningen har visat att en del av förklaringen till finanskrisen kan vara nya finansiella innovationer som kommer in på finansmarknaden. Forskningen visar även att orsaker som t.ex. snabb kreditgivning kan vara det som orsakar krisen. Den ökande kreditgivningen leder till ökande tillgångspriser. Denna utveckling har utmynnade i ökad konsumtion och investeringstakt som i sin tur bidragit till ohållbar konsumtion (White, 2008).

Det finns forskare som anser att det finansiella banksystemet skulle behöva ha ett system som prognostiserar en varning när en kris är nära. Men i dagens läge är detta begränsat i de internationella finansiella institutionerna. Detta är en paradox eftersom utvecklingen går mot att staten försöker att avreglera de finansiella systemen till högre grad. Denna forskning visar att det mer än någonsin behövs ett system som utsänder signaler om när en kris är nära (Davis, 2008).

Med bakgrund av de olika kriserna har vi kommit fram till att vi vill veta mer om varför Carnegie & CO hamnade i kris. Forskningsproblemet vi tänker undersöka är om vi i årsredovisningarna kan upptäcka några varningssignaler om att en ekonomisk kris var under förestående. Vi har valt att göra en fallstudie på Carnegie & CO som var ett börsnoterat företag inom finansbranschen. Vi har valt att använda den kortare beteckningen Carnegie. Genom att beskriva och analysera Carnegie & CO kan vi erhålla en större kunskap hur årsredovisningen avspeglar händelseförloppet i koncernen.

1.2.1 Relevansen

Historiska krascher har ofta uppstått för att det inträffar en spekulering om ett fiktivt värde. Detta värde är egentligen inte realiserat förrän det sker en försäljning av tillgången (Heikensten, 2005).

Med begreppet risk finns det många definitioner inom den finansiella världen. Det har skett en förändring i de finansiella kreditinstituten där konkurrensen har ökat och marknaden har fått en större roll för människor. Hushåll sparar inte i lika stor uträkning sitt kapital i banker utan direkt på finansiella marknader via fondbolag och pensionsbolag. Det har lett till att hushåll har mer kapital placerat direkt på den finansiella marknaden där det finns mängder av nya finansiella placeringar (ibid).

Enligt Riksbankens studie (2005) finns det många orsaker till ökade finansiella placeringar och en är den teknologiska utvecklingen som skett där internet har gjort det möjligt att få stora mängder data över priser på en kort tid. Detta har gjort det möjligt att beräkna risker i olika riskmodeller. Teknikutvecklingen har enligt studien bidragit till avregleringen av den finansiella marknaden. Detta för att hushåll kunde kringgå de regleringar som fanns (ibid).

Företag som idag vill låna kapital behöver inte bara förlita sig på vanlig bankutlåning utan kan även låna av andra aktörer. Den låga och stabila inflationen har bidragit till att utveckla finansiella innovationer (ibid).

Denna teknologiska utveckling kan ha bidragit till att banker försöker hitta nya intäktsområden för att kompensera intäktsförlusterna på de traditionella marknaderna. Många menar att det är bra med att hushåll kan sprida riskerna på ett bättre sätt medan andra ser tendenser i att detta skulle var förklaringen till djupare finanskriser. Orsaken som de anger är att andra har lättare att följa andra fotspår eftersom det finns så mycket information om alla slags händelser (ibid).

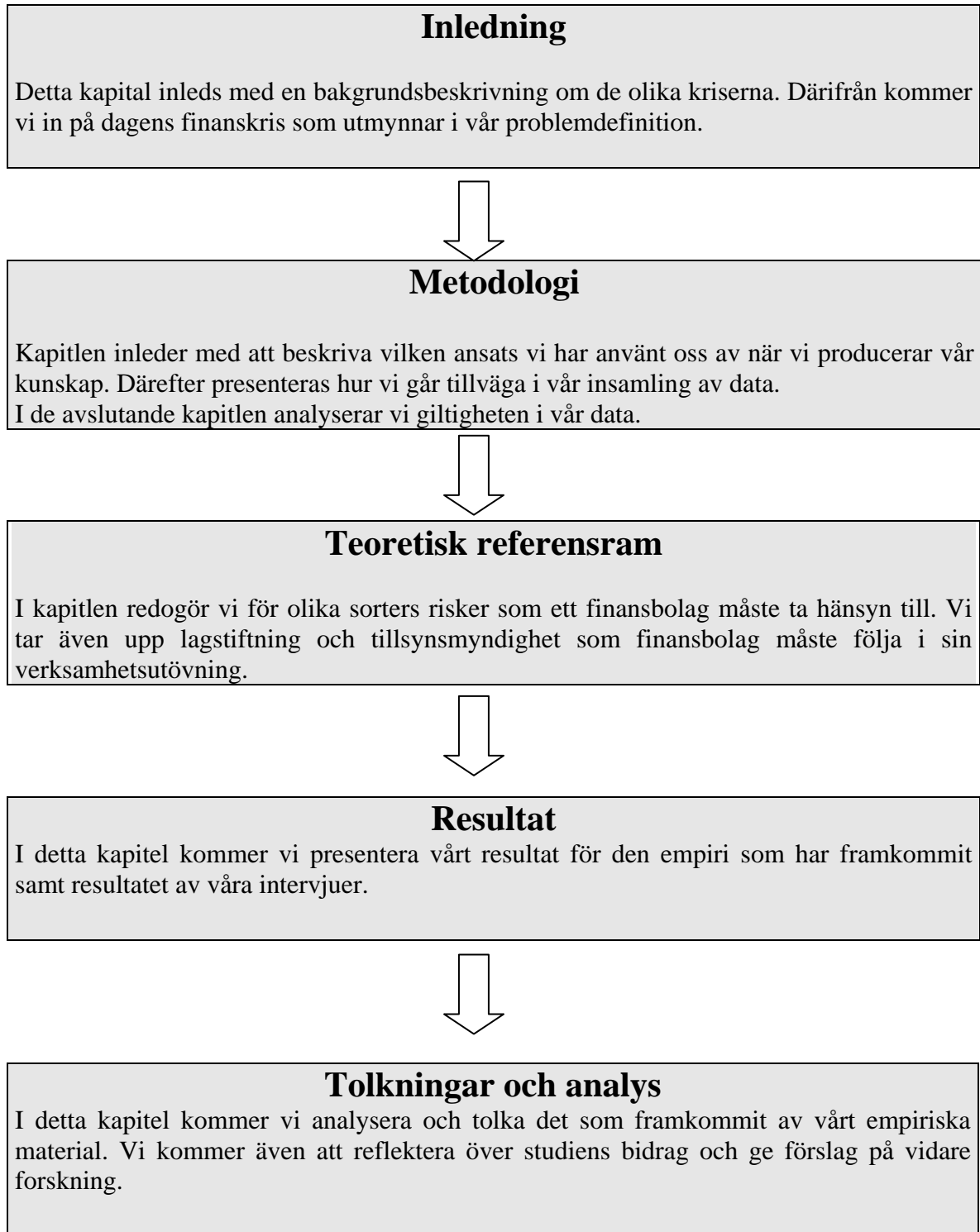
Detta kan leda till att fondbörvaltare agerar i flock där det kan vara bättre att förlora i sällskap än att stå med en placering som ger långsiktig avkastning. Det kan även finnas risk att aktörer använder samma informationskällor och då faller tesen på att priset skulle återspegla all tillgänglig information. Priset kan då bero på rekommendationer av externa bedömare. Denna teknologiska förändring kan leda till att fler vill sälja samma tillgång samtidigt när tillgångspriset faller, vilket skulle kunna leda till ett större fall den dag då priset sjunker, då fler vill sälja av sina placeringar i tid (ibid).

Vi tycker att relevansen i uppsatsen berör alla för vi har fått ett ekonomiskt system där pensionerna och annat kapital ligger i systemet som kapitalföretag förvaltar. Eventuella förluster på grund av kriser kan bli kännbart för personer med kapital förvaltad i det finansiella systemet.

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att analysera och tolka Carnegies årsredovisning och se om vi kan upptäcka några varningssignaler i årsredovisningen innan krisen kom.

1.4 Disposition

Figur 1.5 Disposition

1.5 Avgränsning

Vi kommer i denna studie att behandla Carnegie & CO och avgränsa oss mot de enskilda bolagen i koncernen.

Vi har valt att inte fördjupa oss i nationalekonomiska teorier eller detaljerad fakta om finansiella instrument. Vi kommer endast att beröra juridiska beslut utgivna av FI som påverkar Carnegies ekonomiska förutsättningar för att driva affärsverksamhet.

Vi har i studien valt ut de nyckeltal och den ekonomiska information vi anser vara relevant i för vårt arbete. Vi har gjort några jämförelser med svenska banker.

2 Metod

Detta kapitel ger en redogörelse för metodvalet i uppsatsen. Därefter kommer en redogörelse över hur vi har gått tillväga i insamlande av data av bolaget vi valt.

2.1 Deduktion, Induktion

När det gäller nyskapandet av kunskap finns det i allmänhet två olika sätt att angripa ett forskningsområde. Det första sättet kallas bevisföringens väg, deduktion, där man utgår från en teori. Det andra kallas för upptäckstens väg, induktion. Detta är när man genom empirin utgår från en enskild händelse och försöker skapa en teori om en lagbundenhet (Andersen, 1998, s. 31).

Vi anser att vi använder en induktiv ansats när vi försöker utgå från det empiriska material som vi hämtar från ÅR och sammanställer. Vi analyserar informationen i ÅR för att få fram svaret på vårt syfte.

Genom att applicera empirin på teorier använder vi en induktiv ansats. Teorierna kan skapa en förståelse som gör att vi kan analysera empirin på ett djupare sätt. Genom att använda en växelverkan mellan deduktion och induktion skapar vi en abduktion (Andersen, 1998, s. 31).

2.2 Datainsamling

Forskare definierar sina metoder att samla in data i två olika kategorier. Den ena typen är primärdata där forskaren själv samlar in data med hjälp av t.ex. intervjuer. Den andra typen av data är sekundärdata som är data som samlats in av andra forskare och kan vara t.ex. tidningsartiklar eller statistisk data (Andersen, 1998, s. 150).

Våra sekundärdata består av information från årsredovisningar och andra tidningsartiklar i både digital form och pappersform. Vi har använt Dagens industri, Carnegie & CO och FI's officiella hemsida i vårt sökande efter empirisk fakta. Våra primära data består av de intervjuer och det materialet vi sammanställer.

2.3 Hermeneutik

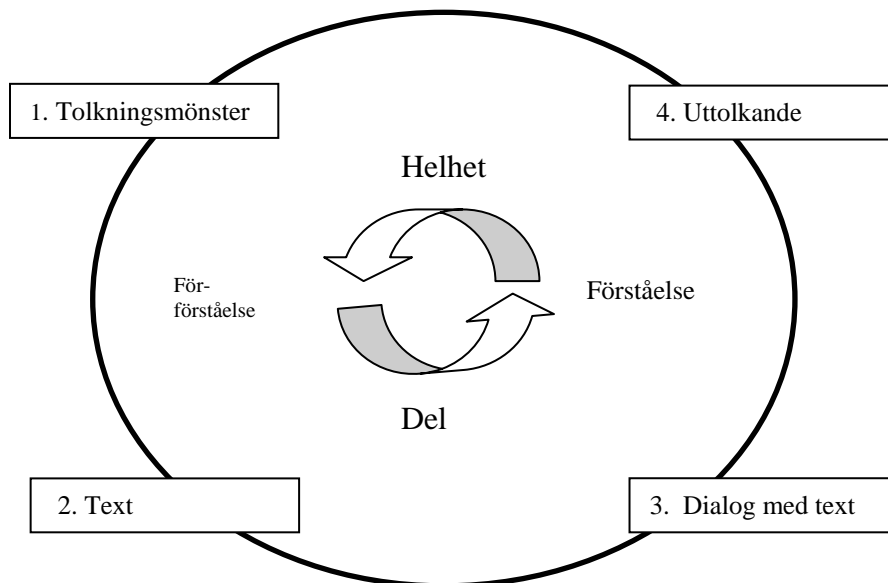
Hermeneutik är en vetenskaplig syn där tolkningar och förförståelse får kollidera och ge uttryck för en ny tolkning. Hermeneutiken säger att helheten endast kan förstås av delarna och att delarna endast kan förstås av helheten (Alvesson, 2008, s. 198-213).

Inre cirkeln:

- Empiriska analyser av Carnegies årsredovisningar och finansinspektionens ställningstagande ger oss förståelse för de enskilda delarna i Carnegie. För att tolka delarna till att bli en helhet måste vi sammankoppla de olika delarna till att bli en helhet. Helheten kan hjälpa oss att förstå det komplexa sammanhanget som en krissituation är. Vår förförståelse är all kunskap som vi bär med oss från tidigare kurser men detta kan även bli ett hinder till att skaffa ny förståelse eftersom vi har vårt invanda tankemönster (Alvesson, 2008, s. 198-213).

Yttre cirkeln:

- *Tolkningmönstret* är den teori som vi har med oss om finansiella kriser och de ekonomiska omständigheter som banker verkar under. Studerandet av årsredovisningar och olika *texter* av företaget kan få oss att tolka texternas innebörd. Genom att föra en *dialog med texten* kan vi försöka fråga texten om det finns någon bakomliggande orsak i Carnegies ÅR. *Uttolkningen* ska ge oss ett rimligt svar på om det går att se några varningssignaler i ÅR innan krisen (Alvesson, 2008, s. 198-213).

Figur 2.3 Den hermeneutiska cirkeln (Alvesson, 2008, s. 212).

2.4 Reliabilitet och Validitet

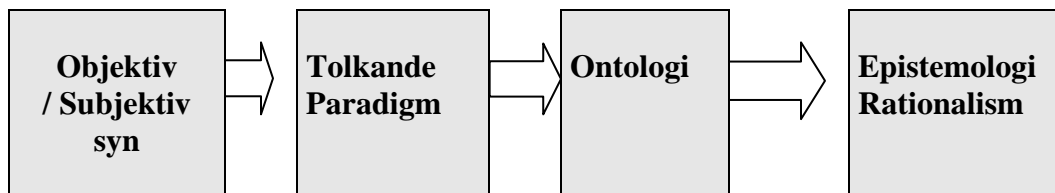
Med begreppet reliabilitet menas att om en undersökning görs flera gånger så ska det ge samma resultat båda gångerna. Vi anser att vi har en godtagbar reliabilitet när det gäller ÅR. Problemet ligger i hur vi tolkar siffrorna eftersom de kan tolkas olika beroende på

vem som tolkar dem. För att undkomma problem med att bara få en tolkning har vi inom gruppen fått diskutera hur vi ser på olika situationer samt i diskussion med vår handledare försökt att få fram en så bra tolkning som möjligt (Andersen, 1998, s. 85).

Det vi anser är väsentligt i vår uppsats är att vi mäter det som avses att mäta. Validitet innehåller två olika begreppsformer. Hur relevant är vårt empiriska begreppsval när det gäller problemformuleringen? Hur giltig är vårt teoretiska och empiriska begreppsplan? Genom vår ÅR som vi utgår från anser vi att det ger en godtagbar validitet när det gäller siffror i årsredovisningar. Problemet vi kunde upptäcka var när vi skulle utforma tolkningen av fenomenet. Yttre faktorer som påverkar Carnegie i en krisperiod kan ge olika tolkningar av olika personer i texter som skrivs (Andersen, 1998, s. 85).

2.5 Vetenskapligt ställningstagande

Figur 2.5 Vetenskapligt ställningstagande

- Vi har försökt att förhålla oss till Carnegie genom ett neutralt synsätt som är definitionen på objektivitet (se figur 2.5), framförallt gällande årsredovisningarna. Subjektivitet innebär att vår mentala föreställning påverkar tolkningen av ÅR. Här anser vi att det finns risk för att vi påverkas av våra intervjuade personer samt att vi påverkas av krisstämningen som råder i vår tid (Johannessen & Asbjorn, 2003, s. 16).
- Tolkningen är bearbetningen av vårt empiriska material som ger oss resultatet. Den ska göra så att vi sätter in de olika företeelserna i Carnegie i ett sammanhang som får oss att förstå meningen i det undersökta materialet (Johannessen & Asbjorn, 2003, s. 16).
- Ontologi beskriver frågor hur verkligheten egentligen ser ut. Ontologin tar upp frågor kring om det finns lagar som styr samvaron mellan människor eller om förhållandet styrs av hur vi själva uppfattar situationen. Vi anser att det finns lagar som styr samvaron mellan människor (Johannessen & Asbjorn, 2003, s. 16).
- Epistemologi berör frågan om vi egentligen kan få en objektiv kunskap eller om allt beror på vår egen tolkning. Vi anser att siffror kan ge oss en objektiv kunskap med de teoretiska utgångspunkterna vi har hänvisat till i vår teoretiska referensram. Vi kommer dock även att ha våra egna skapade tolkningar (Johannessen & Asbjorn, 2003, s. 16).

2.6 Tidigare forskning

Vi har letat efter tidigare forskningsämnen inom området och blev intresserade av en magisteruppsats som heter "Lär vi oss av historien?". Den har skrivits på Högskolan i Borås och undersöker kritiska händelser i historien vid krisperioder. Slutsatsen som dras i uppsatsen är att vi lär oss av historien, men bara ett litet tag tills det kommer in nya aktörer som inte har tillräckligt med erfarenhet av marknaden. Författarna ger även ett förslag på fortsatt forskning om ett specifikt bolag. Det var här vårt intresse för kriser började och vi beslutade oss för att göra en studie om ett specifikt bolag (Langvik, 2002).

Eftersom finanskrisen är en händelse som pågår i dagsläget så vet forskare inte var krisen skall sluta. Jonas Söderberg, doktorand på Växjö universitet, har nyligen gjort en avhandling med namnet "Essays on the Scandinavian Stock Markets". I sin studie finner Jonas att likviditeten på den Skandinaviska aktiemarknaden och börser har förbättrats sedan 1993. När börserna går ner eller när börserna fluktuerar kraftigt minskar likviditeten på börserna. Avhandlingen pekar på att likviditetsproblem kan förutspås. Konsekvensen enligt avhandlingen blir att när priset faller på tillgångar och risken i en aktieportfölj underskattas av banker kan detta leda till att kapitaltäckningskravet enligt Basel 2 inte kan efterlevas (Söderberg, 2009).

3 Teoretisk referensram

I detta kapitel diskuterar vi vilka teoretiska metoder vi har använt i analyserna av Carnegie. Teorierna är en viktig del i besvarandet av syftet. Vi inleder med att beskriva Carnegies arbetsområden samt ge en beskrivning av de olika riskerna som finns i Carnegie. Efter det gör vi en beskrivning för viss reglering som Carnegie ska följa samt vilka relevanta nyckeltal vi har valt i vår analys av Carnegie. Sista delen innehåller en redogörelse av hur det såg ut i Carnegies ÅR innan krisen.

3.1 Begrepp

- Kapitalbasen: (se bilaga 4) består i Carnegie av aktiekapital, övrigt tillskjutet kapital, reserver, balanserad vinst, och anteciperad utdelning (Carnegies årsredovisning, 2007).
- Resultat: (se bilaga 1) skillnader mellan intäkter och kostnader (Nationalencyklopedin).
- Balansräkning: (se bilaga 2) ett sammandrag på företagets tillgångar, avsättningar och skulder på balansdagen.

3.2 Carnegies arbetsområden

Carnegie har fem huvudområden de verkar inom:

- **Securities:** Här erbjuds tjänster inom mäklari, sales trading, equity finance och analys. Dessa tjänster kan innefatta placeringsrådgivning och handel med nordiska aktier samt derivat.
- **Asset Management:** Denna del är en självständig och bankoberoende kapitalförvaltare. Här erbjuds högkvalitativa kapitalförvaltningsprodukter inom tillgångsslagen aktier, räntebärande värdepapper och fastigheter.
- **Investment Banking:** Här erbjuds rådgivning vid företagsförvärv och avyttringar, börsnoteringar, kapitalanskaffningar, företagsvärderingar samt andra kapitalstruktursfrågor.

- **Private Banking:** Personlig rådgivning som är behovsanpassad som matchar specifik risk/avkastningspreferens.
- **Max Matthiessen:** Erbjuder rådgivning inom personförsäkringar och administrerar ett betydande personkapital för kunders räkning (Carnegie ÅR, 2007, s. 1).

3.3 Risker

3.3.1 Operativa risker

”Operativa risken är risken för direkta eller indirekta förluster till följd av icke ändamålsenliga eller otillräckliga interna rutiner mänskliga fel och felaktiga system eller till följd av yttre händelse”

(Riksbanken, Finansiell stabilitet 2002, nr 2, s. 50).

Detta begrepp innefattar en mängd händelser som kan delas in i olika kategorier. Här är några av de vanligaste:

- Brister i den interna kontrollen som bedrägeri och otillåten aktivitet
- Teknik och systemfel
- Handläggningsfel och dokumentationsfel
- Brottslighet som rån eller bedrägeri
- Skada vid t.ex. en brand

När fel har begåtts i den operativa risken är det oftast en företagskultur som har vuxit fram som gjort att regler och lagar inte har följts på ett korrekt sätt. Fel har ofta begåtts i mindre skala till att börja med som sedan har vuxit sig till att leda till enorma konsekvenser för företaget. Ofta är det en företagskultur som har gjort att man inte vill ta upp fel när de uppstår (Finansiell stabilitet 2002, nr 2).

Det generella när man skall undvika operativa risker är att ha en bra intern revision samt att arbeta med personalens etiska policy. I detta avseende är det viktigt att kreditinstitut sprider sina risker på ett säkert sätt (ibid).

3.3.2 Marknadsrisken

Marknadsrisken kan utgöras av värdeförändringsrisk eller intjäningsrisk. Värdeförändringsrisk innebär att marknadsvärderade tillgångar och skulder faller i pris och därmed påverkar balansräkningen negativt. När tillgångarna avyttras påverkar ett sjunkande värde resultaträkningen. Värdeförändringar på tillgångar kan även påverkas av

räntor, förändrade växelkurser och förändrade marknadspriser (Finansiell stabilitet, 2002, nr 1).

Definitionen av intjänanderisken är hur stor efterfrågan på bankens tjänster är. Nedanstående definitioner är några av de intjänanderisker som Carnegie verkar under.

- Räntenettet, skillnaden mellan bankernas in- och utlåningsräntor, är vanligen den största intäktskällan inom bankverksamhet. Transaktionsnettot är summan av orealiserade och realiserade vinster och förluster som hänförs till förändringar i underliggande marknadspris på tillgångar och skulder (ibid).
- Risken i fallande provisionsnetto ligger i första hand i vikande efterfrågan på courtage och avgifter på värdepappershandel som kan härledas till underliggande värden på den typen av kapital. Övriga avgifter och courtage brukar inte anses utgöra marknadsrisk i ovanstående mening (ibid).
- Ränterisken är för svenska banker den mest komplexa och omfattande marknadsrisken hos svenska banker, både ur balans- och intjänandeperspektiv. Det hänger samman med att det förväntade diskonterade framtida kassaflödet från en tillgång är lika med värdet på tillgången. Ett högre ränteläge medför en minskning av tillgångens värde. Vanligtvis uppstår risken genom att de räntebärande tillgångarna och skulderna har olika bindningstid. Svenska banker har dock möjlighet att förskjuta ränteförändringar till egen fördel. Räntebärande tillgångar och skulder utgör större delen av bankernas tillgångar och skulder och medför därför stora intäcks- och kostnadsflöden i verksamheten (ibid).
- Valutakursrisk består i eventuell förlust på grund av förändringar i värdet av utländsk valuta som bankerna har i tillgångar. Även om bankerna hanterar stora volymer utländsk valuta så är vanligtvis ingen större marknadsrisk förenat med detta (ibid).
- Aktiekursrisk, risken för förändringar i ingångna aktieinnehav, är volymmässigt låg men kan naturligtvis få genomslag både i enskilda positioner och via marknaden som helhet (ibid).

Bankerna och andra kredit- och investeringsinstitut har ett flertal instrument i form av riskformler för att utvärdera risker som vi inte kommer att beröra. Den officiella hållningen är att bankerna har goda möjligheter att utvärdera risk och att ett systemhotande scenario kräver även från omvärlden försvårande omständigheter för att få genomslag (ibid).

3.3.3 Likviditetsrisk

Bankerna har i samhället en central roll som förmedlare av betalningsströmmar av likvida medel. Betalningar kan ske via kontoöverföringar eller med kontanta medel. Bankerna ska kunna hantera de olika variationerna i betalningsströmmar som uppstår i systemet. Bankerna arbetar i ett gemensamt system där likviditeten ska hållas flytande (Finansiell stabilitet 2001, nr 1).

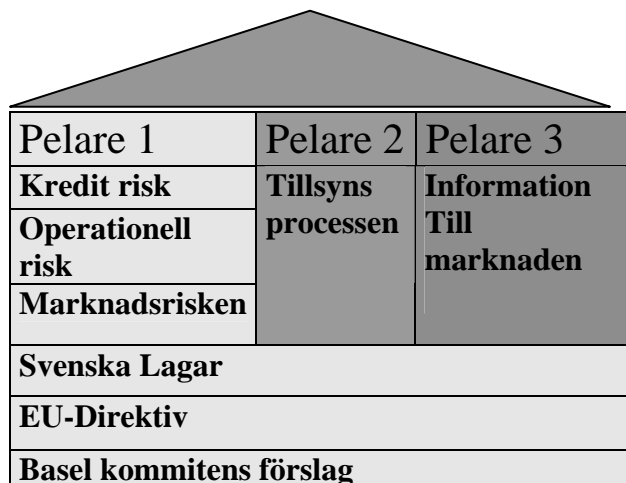
Ibland uppstår oväntat stora oplanerade flöden i utflödet av likvida medel och detta kallas prognosfel. Detta kan motverkas av en kontinuerlig likviditetsplanering eller en likviditetsreserv (Finansiell stabilitet, 2008, nr 1).

RIX-systemet fungerar som en bank som lånar ut likviditet till bankerna. Riksbanken fungerar som ytterligare garant i systemet och kan agera som långivare över dagen gentemot bankerna. Det kan vara svårt att veta kundernas betalningsströmmar för bankerna (Riksbanken, 2009).

3.4 Regleringen

3.4.1 Basel 2

Sveriges riksdag implementerade år 2007 en ny lag som kallas Basel 2. Lagen kommer under en treårsperiod att implementeras i Sverige. Lagen bygger på tidigare implementerade Basel 1. Övergångsreglerna kommer att påverka hur mycket banker måste ha i kapitalbas. Det viktigaste i kapitalbasen är institutets eget kapital (se bilaga nr 3) men det får även ingå vissa förlagslån och efterställda skulder (Proposition 2006/07:5). Under de tre pelarna ligger först Sveriges grundlagar och EU-direktivet. Längst ner ligger Baselkommitténs förslag.

Figur 3.4.1 Basel 2 tre pelare (Inspiration från Danske banks hemsida).

3.4.1.1 Pelare 1

Enligt pelare 1 (lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar, 2006:1371) ska kapitalbasen motsvara summan av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker. Kapitalkvoten skall enligt lagen motsvara kvoten 1 (Carnegie ÅR 2007, s. 80).

$$\text{Kapitaltäckning enligt Basel 2} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kreditrisk} + \text{Operativ risk} + \text{Marknadsrisk}}$$

Vid beräkningen skall en bank beräkna riskerna efter hur utvecklad banken är. Basel 2 är konstruerad för att bättre kunna integrera eventuella förändringar i den finansiella sektorn. Vid beräkningen av risker finns det avancerade riskmodeller till enkla schablonmetoder. En avancerad metod i beräkningen ger ofta ett lägre kapitalkrav eftersom bankerna med mer precision kan mäta riskerna (Lind, 2005).

- Carnegie använder schablonmetoden som innebär att man mäter kreditrisken på ett standardiserat sätt där ett oberoende kreditvärderingsinstitut sätter ett kreditvärderingsbetyg på låntagaren. Kreditrisker enligt schablonmetoden är den mindre utvecklade metoden att beräkna kreditrisker (FI, 2002).
- Beräkningen av operativ risk sker genom användning av en basmodell som beräknar 15 % av de tre senaste årens intäkter (ÅR, 2007).
- Vid beräkning av marknadsrisk i Carnegie används aktiekursrisk, ränterisk och valutakursrisk.

3.4.1.2 Pelare 2

Pelare 2 skall ge en samlad kreditbedömning och visa likviditetsrisker (FI, 2007). Regelverket har utvidgats genom krav på att instituten upprättar ett dokument över hur de interna processerna fungerar för en bedömning av bankernas kapitalbehov (Proposition 2006/07:5).

3.4.1.3 Pelare 3

Det har även tillkommit en pelare som gör att bankerna måste offentliggöra omfattande information om risker, riskhantering och kapitalkrav (Proposition 2006/07:5).

Vi kommer i vårt fortsatta arbete enbart analysera pelare 1 och försöka se om vi kan upptäcka några varningssignaler i kapitalkvoten.

3.4.1.4 Kritik mot Basel 2

Kritiken som framförs mot detta nyckeltal är att banker kan använda sig av olika metoder för att beräkna kapitaltäckningen. Herring (2005) menar att det kan vara svårt att jämföra banker på grund av att bankerna har för många alternativ när det gäller genomförandet av Basel 2. Herring menar även att det är bankernas egna bedömningar som är grunden till beräkningen av kapitaltäckning (ibid).

3.4.2 Finansinspektionen

Finansinspektionen är en myndighet som ska övervaka finansmarknaden. Dess uppgift är att det finansiella systemet ska fungera korrekt och effektivt. Den ska verka för ett gott konsumentskydd inom finanssektorn och är tillsatt av regeringen och riksdagen.

Finansinspektionen ingriper när företag under finansinspektionens tillsyn bryter mot de regler som gäller för verksamheten. De kan även utdela varning, anmärkning eller straffavgift på företag. Finansinspektionens regler är en följd av EG-förordningarna som Sverige har skrivit under (FI, 2009).

Enligt föreskrifter från FI skall ett företag uppnå god intern kontroll genom att exempelvis:

- Säkerställa genom kontroller att redovisningen är fullständig och riktig, transaktionerna rapporteras i tid samt att redovisade transaktioner verkligen är genomförda.
- Ta fram interna regler samt dokumentera detta löpande (3 kap. 4 § FFFS 2005:1).

3.4.3 IAS 39

För att få en så bra bild av vår ÅR som möjligt har vi valt att granska en standard som är viktig i Carnegies värderingar av tillgångar. Carnegie följer upplysningskraven enligt IAS 32, där definitionen på ett finansiellt instrument är varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller eget kapitalinstrument i annat företag (IASB 2007, IAS 32).

Banken tillämpar IAS 39 där finansiella tillgångar och skulder skall redovisas till marknadsvärden i första hand och teoretiska priser skall användas om marknadspriser saknas eller kan vara missvisande (FI beslut 07-6125, 2007, s. 11-12).

Carnegie värderar sina tillgångar till verkligt värde via resultaträkningen vid det första redovisningstillfället. Ett verkligt värde ska bestämmas utifrån noterade värden på en aktiv börs. En aktiv marknad bör betraktas om priserna med lätthet kan finnas tillgängliga på en börs (IASB 2007, IAS 39).

I avsaknad av en aktiv marknad skall värderingstekniker skapas för att skapa en hypotetisk marknad. Enligt IAS 39 skall det verkliga värdet vara det aktuella transaktionspriset vid värderingstidpunkten om en transaktion ingåtts mellan två kunniga parter som har varit oberoende av varandra (ibid).

Det kan ibland vara svårt att få fram ett tillförlitligt värde men enligt IASB är det ovanligt att en post som värderas till verkligt värde inte kan värderas med tillförlitlighet (Rundfeldt, 2001, s. 43-44).

Det finns även nackdelar med att värdera till verkligt värde. Kritikerna menar att det inte ger en ökad förståelse av värderingen som det tillämpas och att vi måste använda notapparaten för att förstå vilken värdering som har gjorts (Precht, 2007).

3.5 Nyckeltal

Vi ska genom vissa branschspecifika nyckeltal försöka analysera hur den ekonomiska situationen ser ut i Carnegie. Genom specifika nyckeltal kan vi jämföra den ekonomiska lönsamheten och kapitalstyrkan i branschen. En sådan extern analys benämns ofta räkenskapsanalys (Brorström et al, 1990, s. 96-97). Vi har valt fyra storbanker för att kunna göra en jämförelse och se om Carnegie har specifika skillnader i vissa nyckeltal före krisen.

Den finansiella branschens nyckeltal skiljer sig ofta från andra företags nyckeltal. Vi har genom urval valt vissa branschspecifika nyckeltal som även används av andra finansiella företag. Vi har även vid urvalet använt tidigare forskning (Hagberg, 2006) som grund för vårt val av nyckeltal.

Enligt tidigare forskning (Hagberg, 2006) kan man se signifikanta skillnader i nyckeltal redan fem år före ett bolag hamnar i konkurs. Enligt studien finns två grundantaganden som är att nyckeltal skiljer sig åt för dem som kommer att hamna i konkurs eller inte och att informationen enligt studien skall kunna användas för att kunna förutsäga en konkurs.

Forskningen visar att fem år före en konkurs visar nyckeltal som mäter kapitalstrukturen signifikanta skillnader. Fyra år före en konkurs visar lönsamhetsmått stora skillnader i nyckeltalen. Ett år före konkurs visar alla nyckeltal signifikanta skillnader (ibid).

För att ett nyckeltal ska vara användbart ska beräkningarna ske under en tidserie. Detta för att kunna utläsa trender som senare kan utlösa betalningsproblem (Engström, 2002 s. 39-40).

3.5.1 Kritik mot nyckeltal

Det finns en del kritik mot användning av nyckeltal vid framblickandet av konkurs. Det kan finnas olika värderingsmetoder i framtagandet av nyckeltalen som gör att nyckeltalen inte visar ett korrekt värde. Bolagen kan även justera sin redovisning för att få fram en bättre bild av företaget (Pinches, 1996).

3.5.2 Kapitalstruktur

3.5.2.1 Soliditet

I tidigare studier (Anderson, 2001) där kreditbedömare fick uppge vilka nyckeltal som var viktiga har vi bestämt oss för att använda soliditeten som ett nyckeltal. Soliditeten är ett långsiktigt mått på den finansiella balansen i Carnegie. Soliditeten visar hur beroende företaget är av externa finansiärer. Nyckeltalet visar hur mycket av sina tillgångar man finansierat med externt kapital. Ju högre affärsrisken är desto högre måste soliditeten vara. Soliditeten beräknas vanligtvis genom att ta totalt eget kapital och dividera med totalt kapital (Carlson, 2004, s. 72-73).

$$\text{Soliditet} = \frac{\text{Eget kapital}}{\text{Totalt kapital}}$$

Genom att analysera soliditeten i Carnegie och jämföra med andra banker kan vi få en inblick i det finansiella läget. En soliditet som minskar från år till år kan vara ett varningstecken om att bolaget är på väg mot insufficiens. Ett insufficient företag blir ofta misstrott av omgivningen och kan få svårt att erhålla lån samt behålla personal. En sjunkande soliditet kan även vara en signal på att ingående börja mäta likviditeten. Vi har i vår studie använt soliditetsmättet för att kunna se om soliditeten har börjat sjunka innan krisen var ett faktum (Engström, 2002, s. 39-40).

3.5.2.2 Skuldsättningsgraden

Enligt Anderson (2001) är skuldsättningsgraden viktig hos kreditbedömare vid bedömning av nyckeltal. Skuldsättningsgraden beräknas genom att man sätter det främmande kapitalet i förhållande till det egna kapitalet. Nyckeltalet visar hur mycket som har lånats per egen krona (Carlson, M, 2004, s. 74-75).

$$\text{Skuldsättningsgraden} = \frac{\text{Skulder}}{\text{Eget kapital}}$$

3.5.3 Lönsamhetsmått

Tidigare forskning visar att lönsamhetsmått som nyckeltal kan vara viktiga faktorer av kreditbedömare (Anderson, 2001).

3.5.3.1 Räntabilitet på eget kapital

Den totala risken beror på alla aktiviteter i Carnegie samt hävstångseffekten. Den totala risken visar sig i volatilitet i avkastningen på eget kapital. Nettoresultatet som sker i bolaget visar sig direkt mot ägarna av företaget. Generellt gäller att företag med en hög rörelserisk måste arbeta med en lägre finansiell exponering (Carlson, 2004, s. 131).

Rörelserisken är varje aktivitet i Carnegie som påverkar resultatet. Några rörelserisker kan vara prisförändringar, kostnadsförändringar och personalförändringar. Rörelserisken är motståndskraften i konjunkturen (Carlson, 2004, s. 128).

Finansiell risk är förändringar i räntabilitet på totalt kapital i förhållande till räntekostnad. Skuldsättningsgraden är den andra delen i den finansiella risken. Företagets finansiella risk är mer kontrollerbar än rörelserisken. Det innebär att sambandet i hävstångsformeln kan formas till den mix som passar företaget bäst (Carlson, 2004, s 129).

$$R_e = \underbrace{R_t} + \underbrace{(R_t - R_s) * S/E}$$

Totala risken = Rörelserisken + Finansiella risken

3.5.3.2 Räntabilitet på totalt kapital R_t

Tidigare forskning (Anderson, 2001) visar att nettoresultatet i förhållande till tillgångar är det mått som visar den största skillnaden när det gäller att se om bolag kommer att hamna i konkurs.

Räntabilitet på totalt kapital visar hur effektivt alla resurser har använts för att skapa vinst. Vinstbegreppet som använts inkluderar alla intäkter och kostnader och endast finansieringen återstår. Nyckeltalet fokuserar på tillgångarna samt det investerade kapitalet. Nyckeltalet visar Carnegies konkurrenskraft och känslighet för konjunktursvängningar (Carlson, 2004, s. 93).

$$\text{Ränteabilitet totalt kapital} = \frac{\text{Resultat efter avskrivningar + finansiella intäkter}}{\text{Totalt kapital}}$$

3.5.3.3 K/I talet

K/I talet är ett vanligt mått när det gäller effektiviteten i den finansiella branschen. K/I talet beräknar kostnadsgraden i jämförelse med intäkter (Riksbanken, Finansiell stabilitet 2002, nr 1 s. 81-82).

Nackdelen med nyckeltalet kan vara när ett bolag befinner sig på en marknad med låg konkurrens. Då kan K/I ge ett större mått på grund av att banken har större marginaler och därmed högre intäkter (Riksbanken, Finansiell stabilitet 2004, nr 1, s. 42).

$$\text{K/I talet} = \frac{\text{Kostnader}}{\text{Intäkter}}$$

3.5.3.4 Kreditförlustnivå

Kreditförlustnivån används för att beräkna Carnegies kreditkvalitet i utgående fordringar. Det kan vara svårt att prognostisera kreditförluster men de bör inte överstiga 1 % (Aktiespararna, 1998).

$$\text{Kreditförlustnivå} = \frac{\text{Kreditförluster}}{\text{Total utlåning}}$$

3.5.4 Vinstandelssystem

Vi kommer i denna studie analysera vinstandelssystemet i Carnegie. Vinstandelssystemet i Carnegie är ett incitamentssystem som ska dela ut 50 % av intäkterna till personalen. Detta eftersom Carnegie ser personalen som en viktig resurs (Carnegie ÅR, 2007).

3.5.5 Förvaltningsberättelse

Vi har även i studien valt att analysera förvaltningsberättelsen i vår ÅR (2007). Förvaltningsberättelsen är en del av ÅR, och är en viktig del i slutanalysen.

Enligt årsredovisningslagen skall företag inkludera en förvaltningsberättelse i sin ÅR (ÅRL 2 kap 1 §) och denna information skall beröra bolagets framtidsutsikter samt de väsentliga riskerna och osäkerheterna som kan komma i framtiden (ÅRL 6 kap 1 §).

I tidigare forskning (Gaeremynck & Willekens, 2003) har man funnit ett samband mellan konkurs och en oren revisionsberättelse. Studien visar att en osäker framtidsstro i redovisningen kan leda till större risk för konkurs. Studien visar att det blir som en

självuppfyllande profetia när företag går i konkurs. Framförallt gäller det företagets fortsatta drift.

Det kan vara så att kunder och banker inleder den framtida konkursen. Genom att läsa bolagets negativa framtidsutsikter i förvaltningsberättelsen kan detta leda till den självuppfyllande profetian som senare ska leda till konkurs (Gearemynck & Willekens, 2003, s. 78).

3.5.6 Banker

Vi kommer att jämföra Carnegie med fyra stora bankkoncerner. Anledningen till detta är för att bankerna är finansiella koncerner och vi vill jämföra om vi kan se några varningstecken i Carnegies trenddiagram som skulle kunna tolkas som att en kris var nära. De banker vi har valt är:

- Nordea. Det största finansiella företaget i Norden. Nordeas verksamhet omfattar ett av Sveriges största finansbolag.
- SEB (Skandinaviska Enskilda Banken). En stor aktör när det gäller aktie- och valutahandel.
- Swedbank. I koncernen ingår Sveriges största företag inom fondförvaltning.
- Svenska Handelsbanken. Har en betydande verksamhet inom fondförvaltning, finansbolagsverksamhet samt livförsäkringar (Svensk Bankförening, 2009).

3.6 Statens övertagande av Carnegie

Efter upprepade händelser av likviditetssvårigheter och påverkan av finanskrisen beslutade regeringen i november 2008 att ge ett lån till Carnegie på fem miljarder kronor. Samma dag som regeringen gav likviditetsstöd meddelade FI på eftermiddagen att sannolikheten var stor att man skulle dra in bankens tillstånd. Några minuter efter att FI gått ut med sitt meddelande om att dra in tillståndet beslutade riksgälden att ta över de aktier som låg i pant för det stödlånet som Carnegie hade fått. Detta innebar att staten var ägare till Carnegie Investment Bank och Max Matthiessen. Carnegies tillstånd var indraget i 10 minuter (Aktiespararna, 2009).

3.6.1 Anmärkningar enligt FI

Under sommaren 2008 fick FI reda på att Carnegie hade en för stor enskild exponering (se bilaga 3). Under hösten 2008 visar FI's utredning att Carnegie vid fyra tillfällen hade haft för stora exponeringar mot denna kund (Aktiespararna, 2009).

Carnegie hade redan år 2007 fått en varning på grund av allvarliga brister i kontrollen och styrningen av bolaget. Carnegie tvingades år 2007 att betala böter på 50 miljoner kronor och bytte vid tidpunkten ut styrelsen och VD (ibid).

3.6.2 Brister i den operativa risken

Enligt FI's dokument har Carnegie inte haft några interna regler för värdering av finansiella instrument. FI anser att Carnegie under en längre tid inte har följt gällande regler för värderingen av optionskontrakt (FI beslut 07-6125, 2007, s. 18).

Carnegie har haft för avsikt att följa IAS 39 där värderingen skall ske till verkligt värde. Enligt dokument från FI kan Carnegie inte lämna några godtagbara skäl till varför banken inte följt noterade marknadspriser. I värderingen av optionskontrakt har Carnegie värderat optionskontrakt till teoretiska värden istället för till marknadspriser. Carnegie har enligt FI använt sig av teoretiska modeller i högre grad än vad som är tillåtet enligt framtagna modeller. I de olika fallen har det varit handlarna som har uppskattat framtida händelser som kan vara utdelningar samt volatilitet (FI beslut 07-6125, 2007, s. 22).

Carnegie ekonomiavdelning värderar en del av Carnegies finansiella instrument. Enligt dokumentet får inte nettoskillnaden mellan de teoretiska värdena och noterade priser uppgå till mer än 5 miljoner. Denna nettoskillnad har kraftigt överskridits och var år 2006 på 37 miljoner. I januari 2007 uppgick skillnaden till 200 miljoner. Den slutgiltiga differensen uppgick till 630 miljoner (FI beslut 07-6125, 2007, s. 18).

Felvärderingen av optionskontrakten har gjort att Carnegie redovisat uppblåsta vinster mellan år 2005 och 2007. Denna resultatförbättring har gjort att anställda fått 315 miljoner högre i bonusar (Dagens nyheter, 2007).

3.6.3 Brister i marknadsrisken

Enligt FI har Carnegie saknat interna regler som omfattar ansvarsfördelning, mätmetoder, uppföljning samt marknadsrisk. De interna reglerna har inte innehållit regler eller andra processbeskrivningar för nya finansiella produkter. De limitgränser som Carnegie har utformat har inte varit tillämpliga för enskilda handlare utan för de enskilda värdepappren. Även om en handlare har tagit ansvaret i ett enskilt värdepapper så är det inte uteslutet att annan personal har tagit större positioner i instrumentet (FI beslut 07-6125, 2007, s. 17).

Reglerna för nya produkter har enligt FI varit begränsad. De interna reglerna bör inte enbart säkerställa en säker handel i en ny produkt, utan bör även säkerställa riskkontrollen i bolaget (FI beslut 07-6125, 2007, s. 10).

3.6.4 Brister i kreditriskerna

I juli 2008 hade Carnegie en stor kreditexponering gentemot en enskild kund (se bilaga 3). Säkerheterna för krediten hade blivit försämrade och gick därför över gränsvärdet för exponering till en enskild kund (FI beslut, 2008, s. 3). En gräns enligt 7 kap 3 § 2006:1371, lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar, får Carnegie inte ha nettoexponeringar som överstiger 25 % av kapitalbasen. I Carnegies fall uppgick kapitalbasen till 1520 miljoner kronor, vilket innebär att en nettoexponering inte fick överstiga 380 miljoner kronor (FI beslut, 2008, s. 9).

Efter händelsen fick Carnegie tillbaka exponeringen till tillåtna värden genom försäljning av värdepapper. FI misstänkte att den försäljning av värdepapper som gjorts för att få ner exponeringen till tillåtna värden var en konstruktion mellan kredittagaren och dennes barn. Detta gjorde kredittagaren fortsatt betalningsansvarig och i praktiken inte stärkte Carnegies ställning i ärendet. Den stora exponeringen mot kunden gjorde så att bolaget överskred kapitalbasen (FI beslut, 2008, s. 9).

Den 30 september 2008 uppstod emellertid en otillåten stor exponering som blev mer varaktig och ökade fram till dess att Carnegie efter diskussion med FI den 23 oktober 2008 gjorde en kreditreservering på 1 miljard kronor samtidigt som åtgärder gjordes för att stärka kapitalbasen. FI har efter dessa händelser kritiserat banken för dess sätt att sköta den stora exponeringen och för att inte heller hållit FI underrättad om exponeringen som lagen kräver (FI beslut, 2008, s. 9).

Hösten 2008 meddelade Carnegie åter till FI att de hade för stora exponeringar mot en kund, som hade överstigit tillåtna värden. Denna överträdelse var delvis på grund av att värdet i tillgångarna sjönk (FI beslut, 2008, s. 7).

I delårsrapporten (2008) gör Carnegie en kreditreservering för befarade kreditförluster under tredje kvartalet till 1052 MSEK för befarade kreditförluster. Av detta är 1000 MSEK relaterat till ett enskilt kreditengagemang (FI beslut, 2008, s. 7).

FI skriver i sin utredning att de anser att Carnegie inte utövat en adekvat intern styrning och inte heller följt upp utfört arbete. Detta har medfört att nödvändiga åtgärder inte har vidtagits i tid och först efter FI's synpunkter. FI utesluter inte att det kan ha äventyrat bankens förmåga att sköta sina långsiktiga åtaganden. FI beslutar därför om att dra in Carnegies banktillstånd och förordar att banken avvecklas (FI beslut, 2008, s. 7).

4 Empiri

I detta kapitel ges en redogörelse för förvaltningsberättelsen i Carnegie. Därefter visas våra beräkningar av nyckeltalen och dessa jämförs med våra banker.

4.1 Förvaltningsberättelse

Enligt ÅR (2007) arbetar Carnegie efter en linjeorganisation där varje avdelning har sitt ansvar i riskkontrollen. Kontrollenheten ska ansvara för att de olika affärsområdena ska sköta risken. Intern och externrevisionen ska sedan i sista ledet ansvara för att kontrollfunktionerna uppfyller sina uppgifter. Carnegies styrelse är ytterst ansvarig för koncernens riskkontroll samt att regelverken följs (Carnegie ÅR, 2007, s. 25).

Enligt 6 kapitlet i bankrörelselagen finns det bestämmelser kring riskhantering i bolaget. Det som nämns i bestämmelsen är att en bank ska identifiera, mäta, styra och ha kontroll över de risker som rörelsen är förknippad med. Enligt 1 kap 7 §, värdepappersrörelselagen, ska rörelsen bedrivas så att värdepappersmarknaden upprätthålls och kapitalinsatser inte äventyras (Carnegie ÅR, 2007, s. 25).

4.2 Risker

4.2.1 Den operativa risken i Carnegie

En god intern kontroll kan uppnås genom att exempelvis följa upp verksamheten löpande och se till att det finns kontroller som säkerställer att rapporteringen på ett rimligt sätt återspeglar verksamheten och se till att informations- och rapporteringssystem säkerställer aktuell och relevant information om institutets verksamhet och riskexponering (3 kap. 4 § FFFS 2005:1, s. 3).

Denna mening beskriver vilka krav Carnegie har på sig från FI.

Enligt Carnegies ÅR har de länge bedrivit intern utveckling för att optimera de interna processerna och därmed försökt minska den operativa risken. I detta arbete har det ingått metodikutveckling för att arbeta fram och identifiera de operativa riskerna. Här ingick även Operationell Risk Management som syftar till en kvalitativ bedömning enligt de riktlinjer som definieras enligt regelverket Basel 2. År 2007 inrättades en ny Group Operationell Risk Manager som syftade till att utveckla och implementera dessa åtgärder (Carnegies årsredovisning, 2007, s. 27).

Carnegie har en tradingavdelning som arbetar med komplexa och riskfyllda instrument. Mellan år 2003 och år 2006 har Carnegie haft en del i bolaget som har haft som uppgift att övervaka koncernövergripande riskfrågor (FI beslut 07-6125, 2007, s. 18).

Carnegie har dagligen gjort värderingar av tradingportföljen och samtliga värderingsmetoder var kända inom organisationen. Varje månad har en oberoende validering gjorts och denna kontrollprocess har godkänts av Carnegies externa revisorer (FI beslut 07-6125, 2007, s. 18).

4.2.2 Marknadsrisken i Carnegie

Marknadsrisken är en väsentlig del i Carnegies affärsverksamhet. Carnegie använder erkända kvantitativa modeller för att bedöma marknadsrisken och simulera effekter av kursrörelser och volatilitet i marknaden.

Enligt ÅR har Carnegie begränsat möjligheten att ta marknadsrisker genom konstruerande av fastställda limiter. Dessa limiter är till för att begränsa förluster vid kraftiga kursrörelser. Dessa risker kontrolleras dagligen och rapporteras och analyseras. Det anlitas även internationell expertis för värdering av optionsportföljen (Carnegie ÅR, 2007, s. 27).

Carnegie uppger även i ÅR att handel med nya produkter ska ha fungerande rutiner innan handel påbörjas med instrumenten så att det kan ske ansvarsfullt. Dessa rutiner innebär att avdelningar och funktioner som berörs av produkten ska ge sin synpunkt på den aktuella produkten (Carnegie ÅR, 2007, s. 27).

4.2.3 Likviditetsrisken i Carnegie

Enligt ÅR definierar Carnegie likviditetsrisken som risken för negativ påverkan på resultatet för att säkerställa att koncernens betalningstaganden sker i fullgod tid. Carnegie har sin finansiering i ett flertal banker i världen, så risken för att inte kunna infria sina betalningsförpliktelser bedömdes vara låg. Flera av dessa banker garanterar Carnegies finansiering. De arbetar kontinuerligt för att begränsa likviditetsrisken genom att matcha in och utlåningstider med varandra samt begränsa motpartslimiter vid finansiell oro (Carnegie ÅR, 2007, s. 27).

4.3 Basel 2 Pelare 1

4.3.1 Kapitaltäckning

Enligt ÅR har Carnegie under år 2007 fortsatt sitt arbete med att anpassa sig efter regelverket Basel 2. Fokus är att utvärdera processer och metoder för att implementera den interna kapitalutvärderingen. Intern kapitalutvärdering är en genomgång för att bedöma om den befintliga kapitalbasen är tillräcklig för Carnegies riskprofil. Kapitalkravet enligt pelare 1 inkluderar kreditrisker (se bilaga 3), marknadsrisken och 15 % av de operativa riskerna (Carnegie ÅR, 2007).

4.3.2 Pelare 1 - Kreditrisker

Kreditrisken definieras som risken för förlust mot att motparten inte fullgör sina förpliktelser. Risken uppstår vid följd av exponeringar i samband med kreditgivning, placeringar, värdepappershandel, och ställande av garantier (Kapitaltäckning och riskhantering, 2007, s. 5).

Enligt Carnegies ÅR (2007) accepteras endast låg risk och kreditgivningen grundas på motpartens finansiella ställning och betalningsförmåga och på att mottagaren kan förväntas fullgöra sina åtaganden. Policyn på kreditgivning har decentraliserats eftersom man tror att det kräver lokal kompetens. Kreditbeslutet sker genom en kreditprövning och därefter fattas ett kreditbeslut. Efter beslutet förs en löpande uppföljning av motpartsexponeringar. Carnegie har en kommitté som ingående granskar motpartsrisken vid kreditgivningen (Kapitaltäckning och riskhantering, 2007, s. 5).

Carnegie tillämpar schablonmetoden (se bilaga 3) för beräkning av kreditrisk (Carnegie ÅR 2007, s. 80). Enligt schablonmetoden skall Carnegie hänföra sina exponeringar till femton exponeringsklasser och sedan åsätta exponeringarna de riskvikter som följer respektive klass (FI,2009).

4.3.3 Basel 2 - Operativa risker

Beräkningen av operativa risker är en del i beräkningen av kapitalkravet enligt Basel 2. Detta sker genom användning av en basmodell som beräknar 15 % (se bilaga 3) av de tre senaste årens intäkter.

4.3.4 Basel 2 - Marknadsrisker

Vid beräkning av kapitalkrav av handelslager använder Carnegie aktiekursrisk (se bilaga 3), valutakursrisk samt ränterisk (ÅR, 2007).

4.3.5 Kapitaltäckning enligt Basel 2

I diagram 4.3.5 har vi följt Carnegies kapitaltäckningskvot och jämfört med den lagstadgade delen. Carnegie använder FI's standardiserade modell i beräkningen av kapitaltäckning. Carnegie har en kapitaltäckning år 2006 på 1,51 och år 2007 på 1,59 och år 2008 på 3. Policyn enligt bolaget säger att kapitaltäckningskvoten skall vara minst 1,5 av kapitalbasen. Lagen säger att det ska vara ett kvotvärde på 1. Vi har beräknat kapitaltäckningen på tre år.

Före år 2006 använde Carnegie sig av en annan värderingsmetod vid värderingen av kvoten och vi har valt att endast analysera Basel 2 kraven efter år 2006 (Kapitaltäckning och riskhantering, 2007).

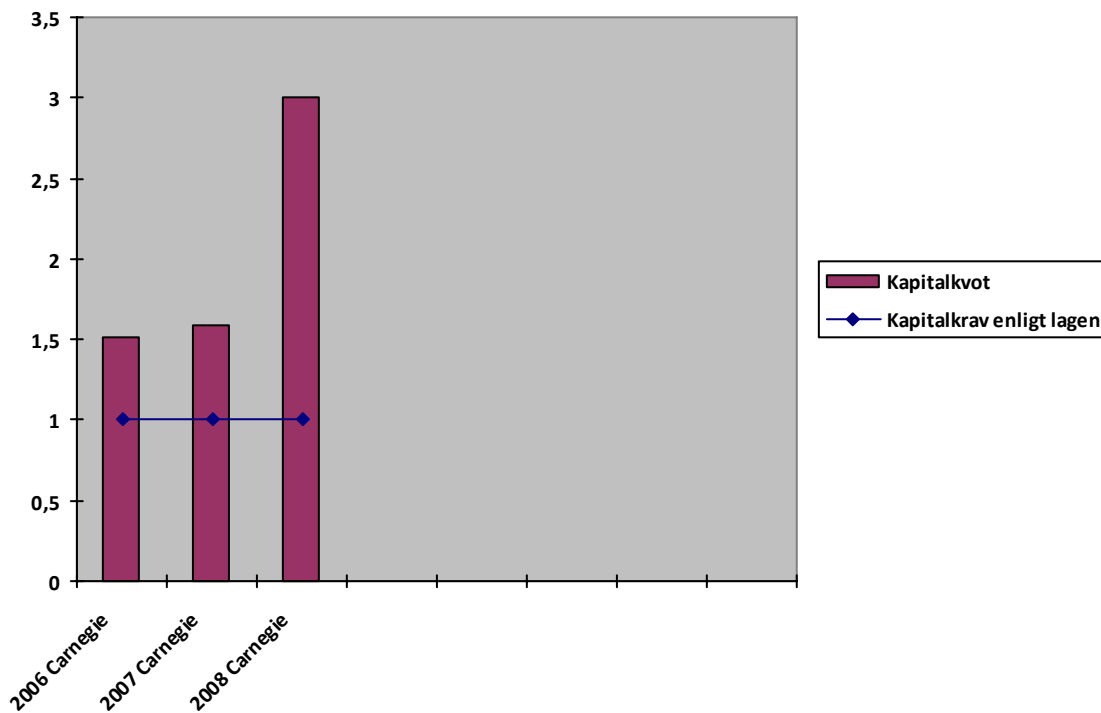

Diagram 4.3.5 Carnegies kapitaltäckningskvot (ÅR, 2007).

4.4 Kapitalstrukturen

4.4.1 Soliditet

Tidigare forskning (Anderson, 2001) har visat att fem år före en konkurs visar kapitalstrukturen signifikanta skillnader i nyckeltalen. Vi har beräknat Carnegies soliditet för åtta år tillbaka för att se om vi kan se några varningssignaler i soliditeten. Vi har även tagit fram soliditeten för andra banker för att bättre kunna jämföra om soliditeten ligger på en normal nivå för branschen.

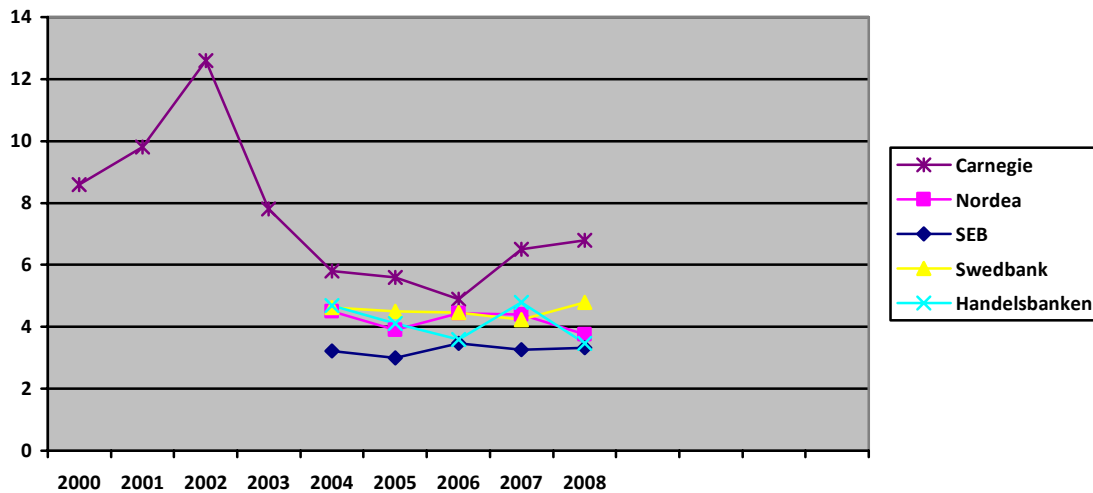

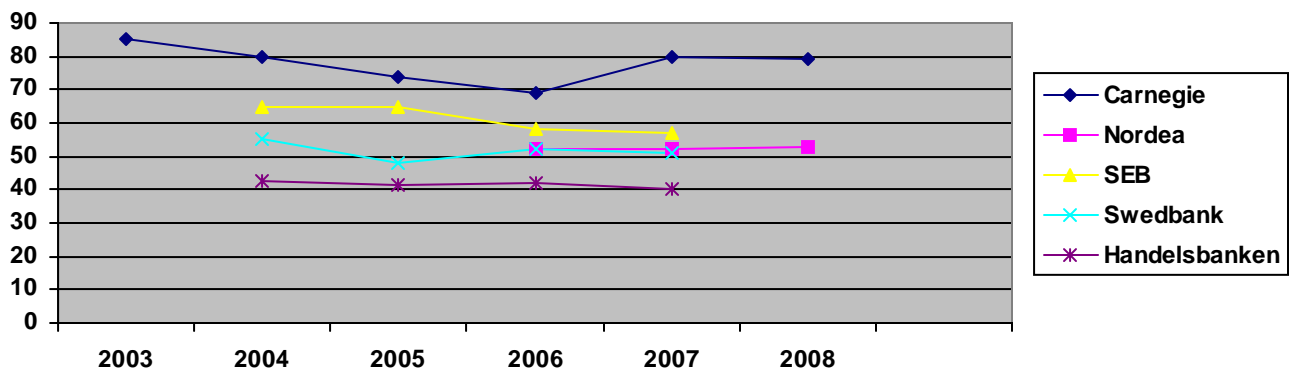
Diagram 4.4.1. Soliditeten i jämförelse med bankerna % (Framberäknad)

4.5 Lönsamhetsmått

4.5.1 K/I talet

Vi ska använda K/I måttet för att beräkna hur effektiv verksamhet Carnegie har. Diagram 4.5.1 visar kostnads- och intäktsanalysen för Carnegie. K/I måttet visar hur effektivt bolaget har varit i sin verksamhet.

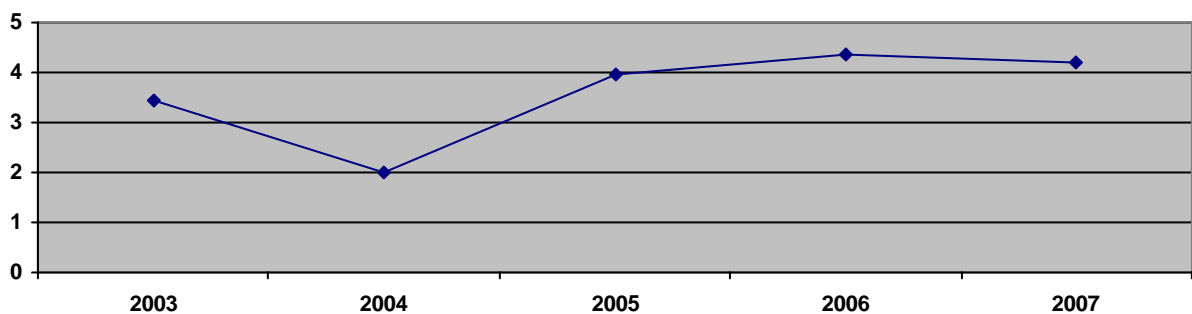
Carnegies K/I tal beräknas genom att man sätter kostnader i förhållande till intäkter. Vi har även beräknat K/I talet för bankerna för att kunna göra en jämförelse.

Diagram 4.5.1 Carnegies K/I tal i % (Carnegie ÅR, 2008).

4.5.2 Räntabilitet totalt kapital

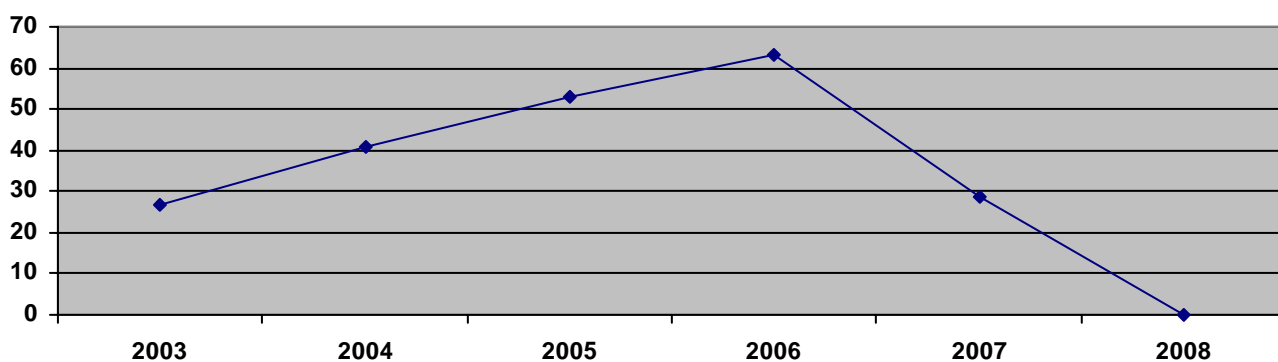
I diagram 4.5.2 har vi beräknat hur effektiva Carnegie är i förhållande till sina tillgångar. Måttet kan visa konjunkturkänsligheten i marknaden och fokuserar på Carnegies konkurrenskraft.

Diagram 4.5.2 Räntabilitet totalt kapital i % (Uträknad)

4.5.3 Räntabiliteten på eget kapital

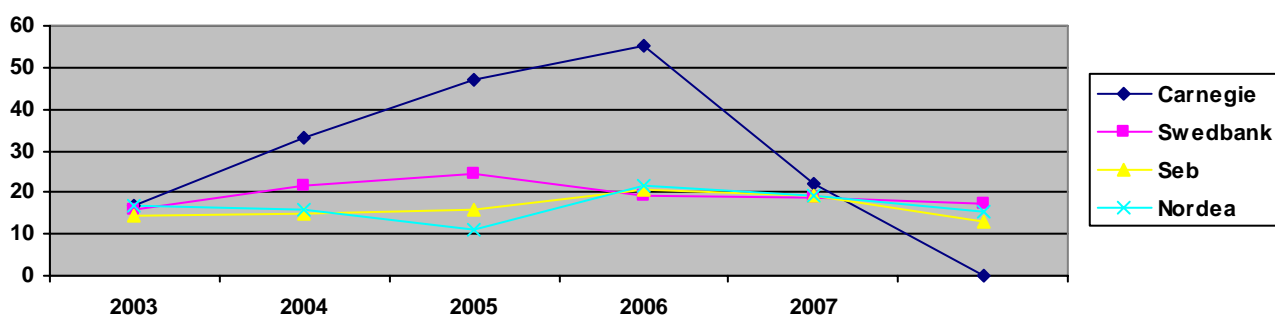
Räntabiliteten visar avkastningen som ägarna får på sitt insatta kapital i Carnegie. Vi har gjort egna beräkningar på Re-talet (se diagram 4.5.3) och satt in beräkningarna i en tidsserie. Det som generellt gäller är att om Carnegie har en stor volatilitet i Re-talet måste de arbeta med en lägre finansiell exponering. Rörelserisken kan vara prisförändringar, kostnadsförändringar och personalförändringar.

Diagram 4.5.3 Räntabilitet på eget kapital i en tidsserie (framberäknad)

4.5.4 Ränteabilitet på eget kapital

I diagram 4.5.4 har vi gjort en jämförelse med bankerna som redovisar sin avkastning på eget kapital. Vi har tagit fram tre banker som redovisar sin avkastning på eget kapital.

Diagram 4.5.4 Ränteabilitet på eget kapital i %

4.6 Kreditreserveringar netto

Vi har i diagram 4.6.1 undersökt Carnegies kreditreserveringar för att se om det har skett några kreditförluster. Vi har även jämfört kreditförlustnivån i diagram 4.6.2 med andra banker. Kreditförlustnivån beräknar kreditkvaliteten på de utgående fodringar som Carnegie har. Kreditförlustnivån bör inte överstiga 1 %.

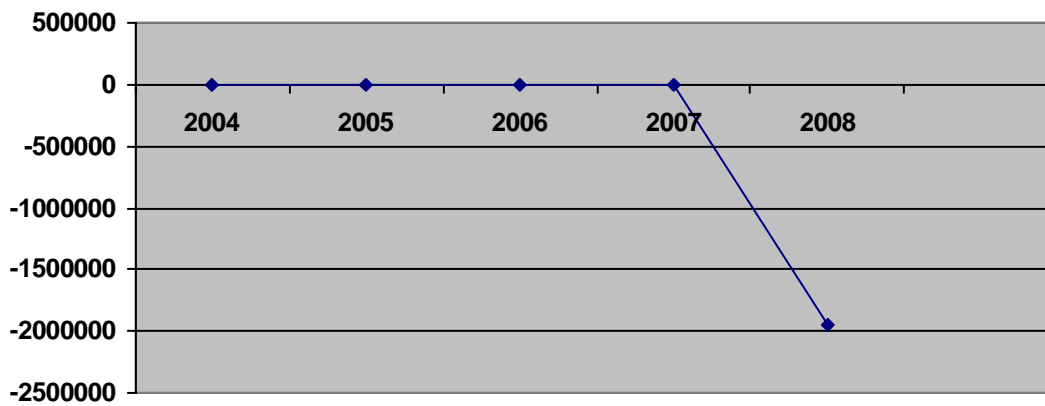

Diagram 4.6.1 Kreditförluster för Carnegie (TKR)

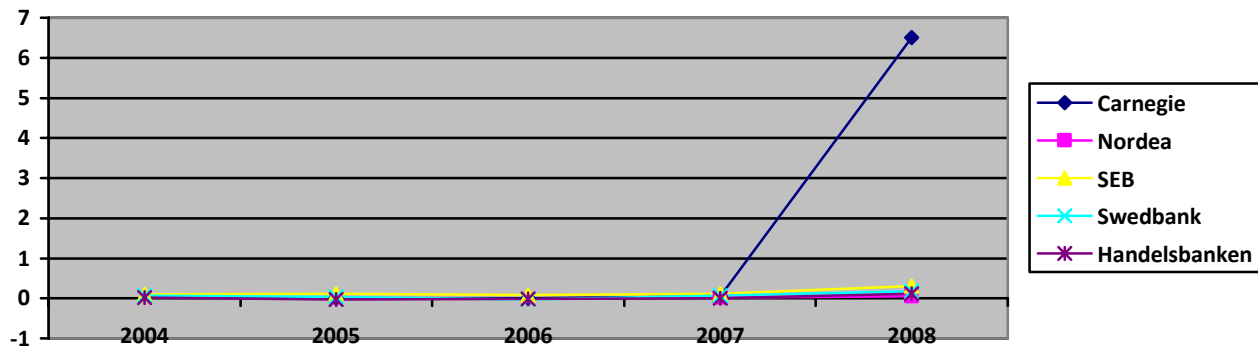
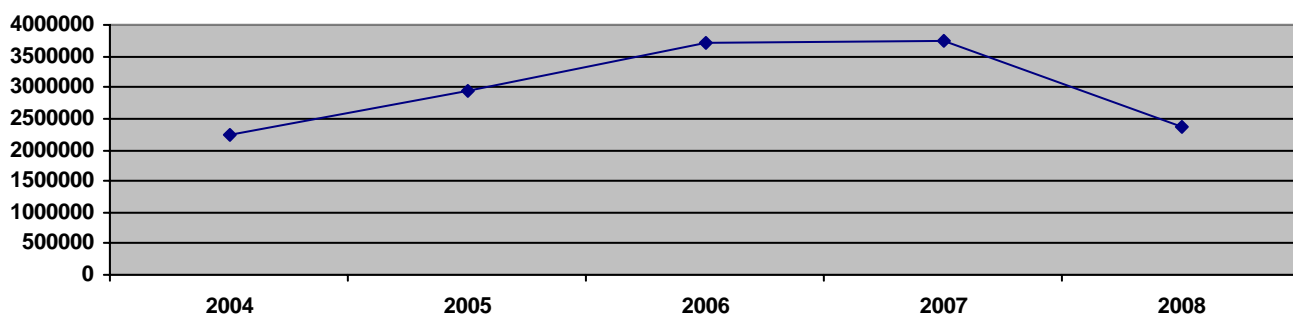

Diagram 4.6.2 Kreditförluster i % i jämförelse med bankerna

4.7 Provisionsnettot

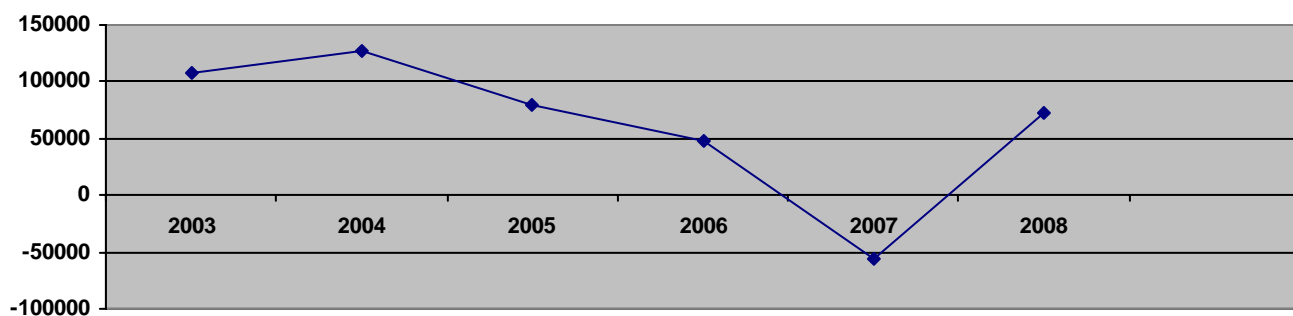
Vi har i diagram 4.7 sammanställt provisionsnettot i Carnegie. Risken i provisionsnettot ligger främst i fallande efterfrågan på värdepapper som leder till minskade courtage inkomster.

Diagram 4.7 Provisionsnettot i Carnegie (TSEK)

4.7.1 Räntenettot

Enligt ÅR definieras ränterisken som förändring i marknadsräntan som påverkar koncernens räntenetto. Merparten av in och utlåningen är på rörlig ränta och påverkar endast marginellt. Carnegie genomför kvartalsvis ränteriskberäkningar som beräknar känsligheten i balansräkningen (Kapitaltäckning och riskhantering, 2007, s. 12). Vi har i diagram 4.6.2 sammanställt Carnegies räntenetto från år 2003 till 2008.

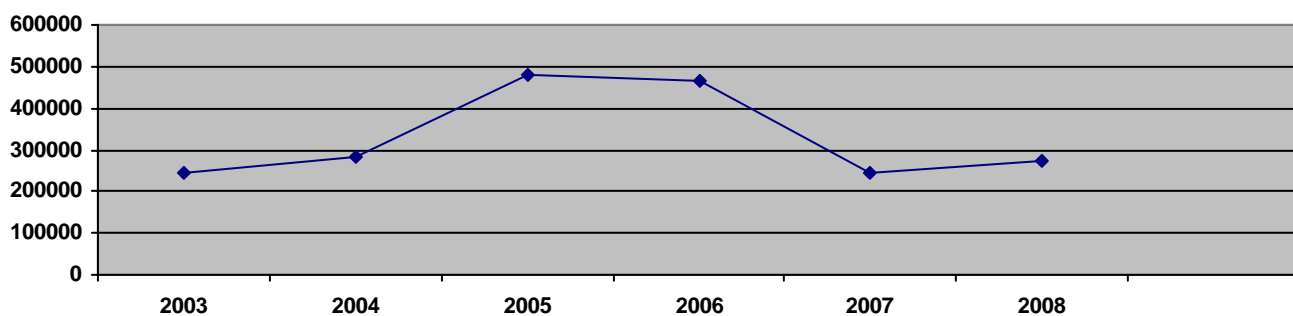

Diagram 4.7.1 Räntenetto (TSEK)

4.8 Nettoresultat av finansiella transaktioner

Vi har i diagram 4.8 tagit fram nettoresultatet för finansiella transaktioner. I nettoresultatet ingår handel med aktier och obligationer och valutakursförändringar. Detta nettoresultat är en del av Carnegies resultat.

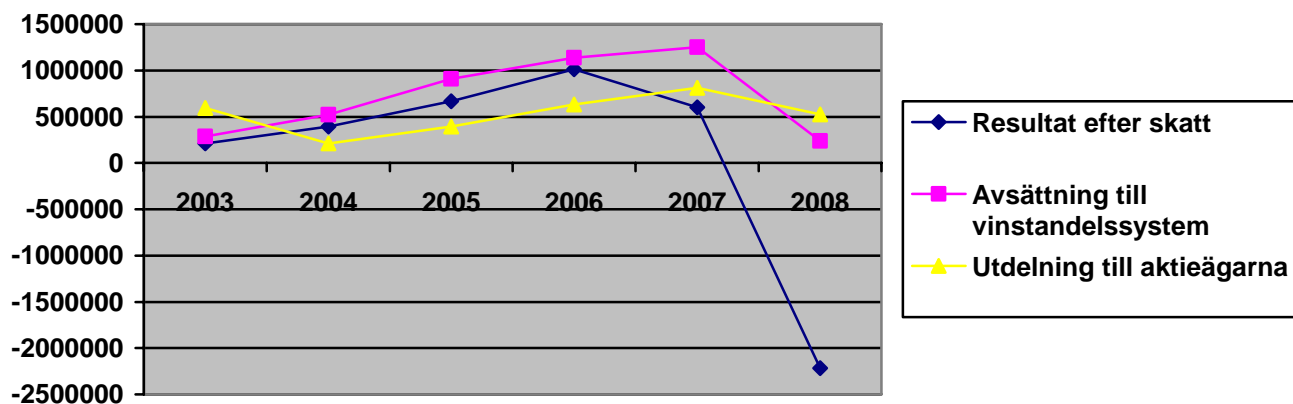

Diagram 4.8 Nettoresultat av finansiella transaktioner (TKR)

4.9 Resultat

Diagram 4.9 visar resultatutvecklingen för Carnegies sex senaste år i jämförelse med vinstandelssystemet och utdelning till aktieägarna. Vi vill i diagram 4.9 se om vi kan se en relation mellan vinstandelssystemet, resultat och aktieutdelningen.

Diagram 4.9 Carnegies resultat efter skatt för (MSEK) i relation med utdelning och avsättning till vinstandelssystemet

4.9.1 Vinstandelssystem

Vinstandelssystemet i Carnegie är ett incitamentssystem som ska dela ut 50 % av vinsten till personalen. Detta eftersom Carnegie ser personalen som en viktig resurs (Carnegie ÅR, 2007).

5 Intervjuer

5.1 SEB Stefan Hagman, Kapitalmarknadschef, 090508

Stefan har arbetat på SEB i nio år och på Nordea i ett år. Vi har gjort en telefonintervju med Stefan för att kunna få en bild av vad som hände under krisperioden i banksystemet.

5.1.1 Marknadsrisken, likviditetsrisk och operativ risk

Provisionsnettot som ingår i marknadsrisken påverkas enligt Stefan alltid under en krisperiod eftersom det leder till mindre volym i affärerna samt färre affärer. Han beskriver att en fond som år 2007 stod i värdet 1 MSEK vid tidpunkten står idag i värdet 550 TKR och på detta sätt påverkas provisionsnettot i de olika fonderna. Provisionsintäkterna minskade kraftigt under krisperioden.

Räntenettot, som är en marknadsrisk, påverkas under en kris eftersom upplåningskostnaderna ökar. Stefan beskriver att det har varit dåliga marginaler för banker på de långa upplåningskostnaderna i krisperioden. Det har även varit dåliga marginaler på de korta ränteupplåningarna men här börjar marginalerna bli bättre.

Kreditförlusterna, som är en del i marknadsriskerna, har en stor påverkan på bankers kreditportföljer och detta leder till ökad osäkerhet i banker, säger Stefan. Den som lånar ut till en osäker bank vill ha bättre betalt för utlåningen än om det är säkra tider. Detta leder till ökad osäkerhet för bolaget. Det är därför lånenettot har sjunkit drastiskt under krisen. Detta påverkar även personal och investeringsbeslut i banker där personalnedskärningar kan bli en efterverkning.

Enligt Stefan är det Riksbankens system för att tillhandahålla likviditet som har räddat bankerna. Under en period var det akut likviditetskras i systemet och hade riksbanken inte gått in med likviditet så hade många andra banker inte klarat sig. De tycker att riksbanken har varit tidiga i sin bedömning av likviditetssvårigheter och skött sin uppgift bra.

5.1.2 IAS 39

IAS 39 är enligt Stefan en bra standard men fungerar inte under en krisperiod. Under en tid under krisperioden har värderingen på till exempel obligationer varit sådan att banker inte har kunnat använda marknadsvärde vid framtagandet av värde. Han beskriver att efter Lehman Brothers kris i USA var det ingen som ville köpa obligationer och då finns det inget marknadsvärde att sätta. Generellt brukar bolag säga att de är värda priset på obligationen plus en räntedel om inte bolaget går i konkurs. Många blev så rädda under

krisen att de bara ville betala hälften av värdet. Detta ledde till stora förluster för bankverksamheten. Stefan tycker att i vissa unika situationer fungerar inte standarden som den ska utan skapar bara osäkerhet.

5.1.3 Basel 2

Basel 2 är i grunden ett bra system tycker Stefan men han tycker inte soliditetskraven fungerar i krisperioder. Vid en krissituation så hjälper inte soliditetskraven som är satta av Basel 2 för banker. Stefan tror inte vi kan skydda oss mot finansiella bubblor utan beskriver en bubbla som något folk tror inte kan hända och att regelverken formas efter detta. Han beskriver att man kan forma reglerna hur långt som helst men när det väl blir en kris går det inte att förutspå.

Stefan tror inte att det går att skydda sig med regelverk utan att det bara är att se till historien där vi under 90-talet skaffade oss hårdare regler. Han beskriver även aktiekrisen på 2000-talet och tulpankrisen som exempel för att han tror att det kommer att inträffa kriser även i framtiden. Svenska banker har inte drabbats lika hårt som amerikanska, spanska eller engelska. Detta på grund av att riksbanken har gått in under ett tidigt skede och gett banker likviditet. Stefan anser att vi människor har en flockmentalitet där vi är giriga efter att tjäna mer och mer pengar. Människor är kreativa och hittar alltid på saker som tar dem runt reglerna. Enligt Stefan kommer det att inträffa bubblor även i framtiden.

5.1.4 Carnegie

Stefan tycker det var rätt att staten tog över Carnegie eftersom så mycket hade hänt i bolaget. Han tror att Carnegie hade väntat alldeles för länge med sina säkerheter. När säkerheterna inte täckte lånen som Carnegie hade mot den enskilda exponeringen gjordes inget i Carnegie för att åtgärda problemet. Stefan tror att det var en stor markering till finansmarknaden att säga ”på detta sätt bedriver man inte bank”.

Enligt Stefan var nettoexponeringen mot den enskilda kunden inte felaktig, utan felet Stefan tycker bolaget gjorde var att man hade gjort en felaktig riskbedömning. Varje dag görs en kreditvärdering på den enskilda kundens lån för att se hur snabbt kunden kan få sålt vissa positioner i sin portfölj. Denna metod används även i värderingen på SEB. Carnegie såg att säkerheterna inte var tillräckliga men lät det fortsätta för att det skulle drabba deras löner i för stor uträkning.

Stefan tror att grundproblemet i Carnegie är att hälften av vinsten går till de anställda och att man får betalt för att ta stora risker. Det kan vara svårt att ta bort vissa kunder som ger stora provisionsintäkter. Stefan betonar händelsen som gjorde att Carnegie personal kunde ta ut höga bonusar.

Stefan gissar att om Carnegie inte hade haft ett vinstutdelningssystem så hade detta aldrig hänt. Det handlar om att Carnegie har drabbats av en form av girighet som till slut inte kunde hejdas.

Enligt Stefan var det rätt av staten att markera att ”så här sköter man inte en bankverksamhet”. Han tycker att många oskyldiga aktieägare har drabbats på grund av detta.

Enligt Stefan har inte Carnegie blivit hårdare bedömt än andra banker utan anser att Carnegie har brustit i sitt säkerhetsagerande och i många säkerhetsfrågor. Hade Carnegie gjort som reglerna gör gällande hade detta aldrig hänt i Carnegies fall och då hade Carnegie kunnat betala av lånen de hade.

5.2 Ernst & Young, Thomas Andersson, Revisor 090505

Thomas började på Lagbergs revisionsbyrå år 1978 som sedan övergick till att bli Ernst & Young år 1981. Vi har valt Thomas för att han har en lång erfarenhet av revisionsyrket och kan hjälpa oss att se om vi kan upptäcka några varningssignaler i ÅR (2007). Vi har genom en djupgående intervju på Thomas kontor försökt tolka om han kan upptäcka några varningssignaler i ÅR.

5.2.1 Carnegie

Thomas analyserar att kostnaderna har stigit rejält under året samtidigt som intäkter inte stigit lika mycket. Thomas kan i ÅR se att trots att det finns risker i ÅR så avsätter man mycket pengar till ett vinstandelssystem. Resultatet sjunker för år 2007 samtidigt som bolaget höjer sitt vinstandelssystem till personalen två år i rad. Resultatet sjunker år 2007 samtidigt som även utdelningen och vinsten per aktie sjunker till en viss del.

Thomas ser att räntenettet har gått från ett positivt resultat till ett negativt resultat år 2007. Han analyserar att samtidigt som de ska expandera ska de ha en bra kontrollmiljö som ska fungera.

Thomas kan i förvaltningsberättelsen se att Carnegie skriver mycket om att bolaget satsar på hanteringen av risker. Han ser en fara med provision och vinstutdelningar till anställda eftersom han tror de driver på riskerna.

Tillgångar i balansräkningen har inte ökat markant utan det är verkligt marknadsvärde som Thomas blir misstänksam mot. Han ser i förvaltningsberättelsen att Carnegie har

fuskat med verkliga värdet och frågar sig varför larmsystemet inte fungerar när man har haft revisorer som har tittat på det. Tillgångssidan har varit för högt värderad.

Eget kapital är väldigt lågt enligt Thomas. När Thomas gör revision koncentrerar han sig mycket på vilka förändringar som skett i resultaträkningen och hur balansräkningen ser ut.

Thomas anser inte att den stora enskilda utlåningen (se bilaga 3) var felaktig eftersom de inte trodde att det var så stor risk med krediten. I det enskilda fallet tror Thomas att den enskilda säkringen borde ha fångats upp av bolagets interna kontrollsystem. Han tycker att ÅR beskriver en bild av att bolaget har en bra riskmedvetenhet. Thomas tror att den enskilde kundens aktier och fastigheter sjönk i värde och därmed sjönk även säkerheten. Felet med den enskilda händelsen tror Thomas var att kunden var för hårt belånad redan från början.

Enligt Thomas var likviditeten och soliditeten för låg i Carnegie för att ge utdelning till aktieägarna. Han tror att det blir fel att ge för stor provision till enskilda säljare och beskriver att ett företag som har ett provisionsutdelningssystem kan få till följd att säljarna endast börjar fokusera på provisionen. Samtidigt slutar man tänka på kundernas bästa utan handlar endast efter egen vinnings skull och jagar efter mer pengar. Han tror att bonusarna drev upp farten i expansionen och att man samtidigt struntade i varningssignalerna i risksystemet.

Enligt Thomas kan budgivningen på revisorer leda till att alltför oerfarna revisorer hamnar i allför komplexa bolag som de inte har tillräckligt med erfarenhet av och att tiden för att gå igenom ett bolags värde minskar vid budgivning. Detta kan leda till att revisorer inte upptäcker fel i värderingarna av tillgångar. Enligt Thomas är det anmärkningsvärt att Carnegie får en ren revisionsberättelse.

5.2.2 IAS 39

Thomas anser att IAS systemet är ett bra system som har inneburit att bolag är mer vaksamma för risker än förut, men han anser att IAS 39 standarden är förkastlig i krisperioder. Han tycker att marknadsvärdet inte fungerar när börsen rasar ihop. Han beskriver att bolag får höga svängningar i resultaträkningen. Han förstår tanken bakom standarden, att marknaden ska få reda på det riktiga värdet i balansräkningen på balansdagen. Verkliga värden är bra när värden sakta stiger uppåt men att det inte fungerar i krisperioder. Han ger även förslag på att det skulle ha varit enklare med det verkliga värdet enbart i en not. Då skulle Carnegie ändå ha fått med alla värden som behövs för att veta ett bolagets värde. Thomas tror att om Carnegie tagit upp värden till anskaffningsvärden hade det egna kapitalet varit ännu lägre. Det är en stor risk att värdera till marknadsvärde. Om vi ska tro på Thomas så kommer denna kris att leda till skärpta regler för bolag. Han tycker det har varit för lätt att låna kapital. Han beskriver en parallell från husmarknaden där man förr fick låna 75 % av ett hus medan man idag får låna 100 %. Systemet har gjort att det blivit för lätt att låna kapital.

6 Analyser

I detta kapitel beskrivs vad vi har kommit fram till och vilka mönster vi funnit. Först kommer en analys av de enskilda delarna i Carnegie som följs av att se dessa delar i relation med varandra. Genom delarna (se figur 2.3) får vi en helhet av krissituationen och analyserar om vi kan upptäcka några varningssignaler innan krisen i Carnegie var ett faktum.

6.1.1.1 Operativa risker

Vi har gjort en analys av de operativa riskerna i ÅR 2007. Vi kan i förvaltningsberättelsen observera att Carnegie skriver mycket om att bolaget tänker på risker samt aktivt verkat för en företagskultur som arbetar mot att hantera de operativa riskerna på ett korrekt sätt.

Carnegie nämner i sin förvaltningsberättelse (ÅR 2007) att det har uppkommit en skandal och beskriver följande händelse. Efter händelsen skriver Carnegie att de ska arbeta med att förbättra kontrollen i bolaget.

Enligt dokumentationen från FI kan vi utläsa att bolaget under tre år inte har värderat sina optioner på ett korrekt sätt. Vi kan konstatera att mellan år 2005 till 2007 har de verkliga värdena manipulerats av enskilda handlare. Denna manipulation kan vara för att ge en bättre provision till personalen. Manipulation av optioner ger en sammanlagd högre bonus till personalen på 315 MSEK. Den sammanlagda resultatpåverkande summan var på 630 MSEK .

Vi kan i ÅR (2007) se att Carnegie skriver om den aktuella optionsmanipulationen samt att den ger oss en ingående beskrivning av vad som hänt. Där står även att de har bytt ut de aktuella personerna.

I samband med våra intervjuer får vi reda på att faktorn som kan ligga bakom manipulationen kan vara systemets framdrivande incitament att personal belönas vid bra prestationer.

Thomas¹ berättar att i en del bolag som har vinstincitament som system blir personalen mer fokuserade på pengarna de kan tjäna än att verka för kunders bästa.

---

¹ Thomas Andersson Revisor Ernst & Young, personlig intervju 090505

Stefan² tror att girigheten kan vara det som lockar enskilda handlare att ta för stora risker i förhållande till vad systemet har angivit. De lockas av att tjäna extra pengar på grund av att de kan manipulera verkliga värden på en marknad som inte existerar.

Vi anser att Carnegie har misslyckats i sin hantering av den operativa risken och brustit i kontrollsystemet som ska hantera de operativa riskerna.

6.1.1.2 Marknadsrisk

Vi kan läsa att Carnegie skriver om att de har en aktiv organisation som aktivt arbetar för att förbättra marknadsrisken (ÅR, 2007).

I rapporten från FI (FI beslut 07-6125, 2007, s. 17) kan vi se att de har saknat ett system som omfattar ansvarsfördelningen och mätmetoder samt uppföljningen av marknadsrisker. I dokument från FI skriver FI att de har saknat interna regler som skulle gälla för nya finansiella produkter. Även om vissa i personalen har haft ansvar för vissa positioner så har andra handlare kunnat gå in och göra större positioner än vad som var tillåtet (FI beslut 07-6125, 2007, s. 17)

Vi kan i detta analysera att de inte redovisar sina marknadsrisker på ett korrekt sätt och värderar inte sina nya finansiella produkter på ett riktigt sätt.

6.1.1.3 Likviditetsrisken

Vid vår intervju med Stefan³ får vi reda på att det är Riksbanken som har räddat bankerna i denna kris. Han tror att många banker skulle ha svårt att klara sin likviditetshantering om inte Riksbanken gick ut i ett tidigt skede och gav stöd.

Vi kan se att vid en krissituation så är det svårt för banker att få tillräckligt med likviditet. Sammanlagt under år 2008 fick Carnegie likviditetsstöd på 5 miljarder av Riksbanken varav bolaget utnyttjade 2,800 MSEK. I denna krisperiod är det inte bara Carnegie som har behövt likviditetsstöd från Riksbanken.

6.1.1.4 Basel 2 Pelare 1

Kapitaltäckningskvoten visar (se diagram 4.3.5) att Carnegie ligger över den lagstadgade kvoten på 1 både år 2006 och år 2007.

Vi kan i linje med Herring (2005) konstatera att det är svårt att jämföra Basel 2 med andra banker. Detta för att banker kan beräkna sina tal på olika sätt. Stefan⁴ säger att Basel 2 är ett bra system men han tycker inte systemet fungerar i krisperioder.

---

² Stefan Hagman Kapitalmarknadschef SEB, telefonintervju 090508

³ Stefan Hagman Kapitalmarknadschef SEB, telefonintervju 090508

Vi kan (se diagram 4.3.5) konstatera att Carnegie ligger över den lagstadgade delen i kvoten samt att vi inte ser några tecken på en försvagad kapitaltäckningskvot.

6.1.1.5 Soliditet

En sjunkande soliditet kan vara ett tecken på att ett bolag är på väg mot insufficiens. Vi kan i diagram 4.4.1 se att soliditeten sjunker från 2002 fram till år 2006 då det börjar stiga igen. Ju högre affärsrisk desto större måste soliditeten vara.

Vi kan i jämförelse med tidigare forskning se att soliditeten börjar sjunka fem år före de hamnar i kris. I diagrammet (se 4.4.1) kan vi utläsa att soliditeten blir bättre i år 2007 som är året före den riktiga krisen. Soliditeten stiger år 2007 för att det egna kapitalet ökar samtidigt som skulder är oförändrade.

I jämförelse med de andra bankerna ligger Carnegie över bankers nivå i soliditet. I jämförelsen med bankerna har Carnegie en bra soliditet men detta tror vi kan bero på att bolagen har olika verksamhetsstruktur.

6.1.1.6 K/I tal

Carnegies K/I diagram (se 4.5.1) ligger i en konstant nedgående trend som botten år 2006. Därefter stiger kurvan fram till år 2008. I jämförelse med tidigare forskning kan vi inte upptäcka något i K/I talet som skulle tyda på att en kris skulle vara nära. Det enda möjliga tecknet är att år 2007 stiger K/I talet med 11 % och försämrar marginalerna.

I förhållande till de andra bankerna så har Carnegie ett sämre K/I tal. Detta kan vara på grund av att bankerna har en annan kostnadsstruktur. Carnegies största inkomstkälla är provisionsintäkter och i banksektorn är det oftast ränteintäkter.

6.1.1.7 Räntabilitet på totalt kapital

Rt-måttet sjunker från år 2003 till år 2004 (se diagram 4.5.2). Diagrammet visar inga varningssignaler på att en kris skulle vara nära utan diagrammet har en stigande trendkurva fram till 2006 då det börjar bli en liten minskning till år 2007. Diagrammet visar en stabil avkastning på det totala kapitalet förutom år 2004 då det var på en lägre nivå.

---

⁴ Stefan Hagman Kapitalmarknadschef SEB, telefonintervju 090508

6.1.1.8 Röntabilitet på eget kapital

Vi kan i diagrammet 4.5.3 se att räntabiliteten har en stigande trend fram till  r 2006. Detta kan vara till f ljgd av att skuldsättningsgraden (se bilaga 5)  kar samtidigt som Rt-måttet ökar fram till 2006. Under  r 2007 faller avkastningen på eget kapital med 54 %. Fram till  r 2006 visar trendlinjen en jämn kurva och vi tolkar det som att det då inte var så stor risk att placera kapital i bolaget.

 r 2007 f r vi en tydlig varningssignal (se 4.5.3) i diagrammet då avkastningen markant faller. Diagrammet faller två  r i rad och  r 2008 redovisar en förlust. I jämförelse med de andra bankerna så har Carnegie en avkastning som överstiger bankernas Re-tal och som faller till samma nivå är 2007.

Ett  r före en konkurs visar alla nyckel signifikanta skillnader (Hagberg, 2006). Vi kan i likhet med denna forskning se att ett  r före krisen i Carnegie visar nyckeltalet en fallande trendkurva ( R, 2007).

6.1.1.9 Kreditförluster

I diagram 4.8.1 kan vi se att kreditförlusterna ligger under 1 % fram till  r 2007 då kreditförlusterna ökar marginellt .  r 2008 sker en kraftig kredit kning och detta har att göra med att Carnegie har en kreditreservering till en person på 1 000 TSEK. Vi kan inte i diagrammet se att Carnegie skulle visa några tecken på att en kris skulle vara nära.

Diagrammet 4.8.1 visar att vi inte kan se kreditförlusterna förrän tredje kvartalet  r 2008 då den kraftiga exponeringen kommer fram genom FI:s rapport av händelsen.

Vi tror att finanskrisen kan ha påverkat kreditens värde och gjort så att värdet på nettoexponeringen ökar till över 25 % (se bilaga 3) vilket är den högsta nivån enligt FI. I dokumentation från FI kan vi utl sa att Carnegie har haft ett för dåligt system i sin kreditgivning. Enligt rapporter från FI kan det vara så att Carnegie har försökt att manipulera exponeringsv rderna genom felaktiga konstruktioner med kreditgivarens barn inblandade för att få ner exponeringen (FI beslut, 2008, s. 9). Enligt dokumentation (se bilaga 3) g r Carnegie upprepade gånger över gränsen för den högsta tillåtna exponeringen.

Både Thomas ⁵och Stefan⁶ säger att den enskilda kreditgivningen i Carnegie inte var något fel utan att det var att bolaget inte värderat säkerheten på rätt sätt som var den stora faran. När krisen kom så sjönk även värdet på den kredit som Carnegie hade på den enskilda exponeringen. Båda betonar att de tycker att det borde ha gjorts bättre analyser

---

⁵ Thomas Andersson Revisor Ernst & Young, personlig intervju 090505

⁶ Stefan Hagman Kapitalmarknadschef SEB, telefonintervju 090508

av hur säkerheten såg ut i det enskilda fallet. Thomas ⁷ tycker det har blivit för lätt att låna kapital.

Den stora exponeringen mot en enskild kund syns inte i ÅR 2007 utan den kommer fram under år 2008 då kreditgivningen kommer fram. Denna enskilda händelse är det som har skapat mest negativ publicitet kring Carnegie.

6.1.1.10 Provisionsnettot

Provisionsnettot ligger i efterfrågan på Carnegies affärsverksamhet. Det som genererar kapital i Carnegie är deras provisionsintäkter för att utföra de tjänster som de har till uppgift att sköta. Från 2004 fram till 2006 (se diagram 4.6) ser vi att det sker en konstant ökning i provisionsnettot. År 2007 stannar provisionsnettot upp i tillväxttakt.

Vid vår intervju med Stefan⁸ att under en krisperiod påverkas provisionsnettot och bankerna får sämre provision för deras tjänster. I diagram 4.6 kan vi utläsa att under 2008 sker en markant nedgång i provisionsnettot. Under ett år sjunker provisionsnettot med 36,4 %.

I diagram 4.6 får vi ingen varningssignal att krisen skulle vara nära i Carnegie. Det enda som händer år 2007 är att uppgången i provisionsnettot stannar upp. Detta diagram ger en bild av att det skulle gå bra för Carnegie.

6.1.1.11 Räntenettot

Räntenettot är skillnaden i bankernas in och utlåningsräntor. Räntenettot är sjunkande (se diagram 4.6.2) till 2007 då Carnegie redovisar ett negativt räntenetto. Sedan sker en kraftig ökning i räntenettot år 2008. Detta nyckeltal visar en tydlig varningssignal (2007) året innan krisen i Carnegie då ett negativt räntenetto uppvisas. Trenden för åren innan 2007 har varit en nedåtgående trend. Året innan krisen (2007) ökar Carnegie sin skuldsättning och gör att ett negativt räntenetto redovisas.

Stefan⁹ beskriver att upplåningskostnader ökar i en krisperiod och att det ger dåliga marginaler i räntenettot. Stefan beskriver även att räntenettot för de korta räntorna har börjat ge bättre marginaler i räntenettot.

Det kan vara den ökande upplåningskostnaden vi ser i den fallande trenden i räntenettot. Denna effekt av höjning i räntan kan vara det som visas i diagram 4.6.2 för år 2008.

---

⁷ Thomas Andersson Revisor Ernst & Young, personlig intervju 090505

⁸ Stefan Hagman Kapitalmarknadschef SEB, telefonintervju 090508

⁹ Stefan Hagman Kapitalmarknadschef SEB, telefonintervju 090508

6.1.1.12 Finansiella transaktioner

Diagram 4.8 visar att nettoresultatet av de finansiella transaktionerna stiger fram till 2006, sedan sker en markant nedgång på 65 % till år 2007. År 2007 stabiliseras sedan nettoresultatet. Resultatet är ändå positivt. Intäkterna består av realiserade värdeförändringar av aktier, obligationer och andra finansiella instrument. Vi kan i diagrammet 4.8 se en tydlig varningssignal år 2007. Detta kan delvis vara för att krisen på finansmarknaden påverkade tillgångars värde och gjorde så att värdepapper minskade i värde.

6.1.1.13 Resultat - Avsättningar till vinstandelssystem, Utdelning till

aktieägare

Vi kan i diagram 4.9 se att resultatet går upp kraftigt från år 2003 till år 2006. År 2006 till 2007 sjunker resultatet och vi får en liten varningssignal i diagrammet. Under krisåret 2008 kommer den stora resultat minskningen då Carnegie redovisar en förlust på – 2 217 MSEK. Detta beroende på kreditreserveringar 1956 MSEK. Resultatet före kreditförluster är på 38 MSEK.

Vinstandelssystemet ska dela ut 50 % av vinsten före skatt. Vi ser i diagram 4.9 att vinstandelssystemet följer resultatet. År 2007 frångår man policyn om att dela ut 50 % av vinsten eftersom det sker en fel värdering i optioner. Därför delar Carnegie då ut mer än bolaget har policy att dela ut.

Aktieutdelningen följer resultatet fram till år 2007 då Carnegie har en större aktieutdelning än resultatet.

6.1.1.14 IAS 39

Vi kan med den empirin vi fått fram konstatera att verkliga värden kan påverka mycket av det resultat som Carnegie presterar.

I vår intervju med Stefan¹⁰ får vi reda på att han inte tycker IAS 39 fungerar i krisperioder. Det blir för svårt att värdera till marknadsvärde när ingen vill köpa till exempel obligationer. Detta ser vi leder till stora förluster när det kommer in i resultaträkningen. Han tycker att det i unika situationer inte fungerar att ha marknadsvärde i värderingen av tillgångar.

I Carnegies fall har det varit problem med att få fram ett verkligt värde i värderingen av optioner, som har lett till att enskilda handlare inte har kunnat motstå frestelsen att felvärdera optionerna. Vi kan även tolka att när värden på tillgångar faller i

---

¹⁰ Stefan Hagman Kapitalmarknadschef SEB, telefonintervju 090508

krissituationer påverkas Carnegies resultat och därmed sjunker Carnegies tillgångar i värde.

6.1.1.15 Sammanfattande analys

Vi kan genom det empiriska materialet konstatera att Carnegie har haft en företagskultur som inte har hanterat riskerna på ett korrekt sätt. Detta gäller bedrägerier i samband med optionsskandalen och ett för stort risktagande i samband med kreditgivning till en enskild person. Carnegie har underskattat en större kredits värde utifrån risken att säkerheten skulle falla i värde. Carnegie har genom sina brister i riskerna väckt FI's intresse för att göra en djupare granskning av Carnegie. Detta medförde att FI till slut drog in tillståndet för Carnegie att bedriva bank och värdepappersrörelse. Detta har i sin tur medfört dåligt rykte och skapat osäkerhet hos bankens kunder.

Här kommer en sammanfattning av de nyckeltal och risker som visar varningssignaler:

- Soliditeten som sjunker markant mellan 2002 till 2006. Året innan krisen sker en uppgång i soliditeten. I jämförelse med de andra bankerna visar Carnegie en bra soliditet. Enligt Hagberg (2006) så är en fallande soliditet en varningssignal för konkurs.
- K/I talet sjunker från 2003 till 2006 men året innan krisen ökar K/I med 14 % . K/I talen för de andra bankerna sjunker eller ligger konstanta och det antyder att verksamheten går bra i den finansiella sektorn.
- Räntabilitet på eget kapital faller kraftigt året innan krisen från att ha haft en uppåtgående trend. Räntabilitet på eget kapital ligger i jämförda banker konstant och vi kan därför inte se att det skulle vara någon kris i jämförelse med den finansiella sektorn.
- Räntenettet sjunker fram till året innan krisen och det sker en försämrad lönsamhet som beror på ökad upplåning.
- Nettoresultat av finansiella transaktioner sjunker kraftigt året innan krisen.

Vi har sammanställt områden som inte visar några tecken på en kris:

- Carnegies huvudsakliga inkomstkälla som är provisionsinkomsterna ökar året innan krisen.
- Kreditförluster är kontanta fram till året före krisen och under 1 % . Kreditförlusterna för de andra bankerna tyder inte heller på att någon kris skulle vara nära i sektorn eftersom alla bankers kreditförluster ligger under 1 % .

- Kapitältäckningskvoten ökar på grund av att det egna kapitalet ökar.
- Räntabilitet på totalt kapital är i stort sett oförändrad på grund av höga intäkter.

6.2 Slutsats

Enligt Hagberg (2006) visar alla nyckeltal ett år före en konkurs en negativ trend. Enligt studien visar kapitalstrukturen fem år före en konkurs fallande värden. Fyra år före en konkurs visar lönsamhetsmått skillnader. Vi har i analyserna av nyckeltalen kommit fram till att många av nyckeltalen visar skillnader men att det inte går att dra slutsatsen att en kris skulle vara nära. Detta eftersom vissa nyckeltal visar en positiv trend i sina diagram. Vi anser att den sjunkande soliditeten är den tydligaste varningssignalen i ÅR av nyckeltal som analyserats om att en kris var nära.

Vi tror att en av de tydligaste varningssignalerna i ÅR var optionsskandalen där enskilda handlare gick in och manipulerade verkliga värden. Detta var en tydlig varningssignal i ÅR som skapade osäkerhet kring bolaget. Denna händelse skedde ett år före Carnegie skulle hamna i kris.

Det som i analysen visar ett positivt framtidsscenario är de fortsatt höga provisionsintäkterna och att de uppvisar ett bra resultat året innan krisen.

Vi tror att om Carnegie inte hade haft ett så generöst vinstandelssystem och så hög utdelning så hade de haft en högre soliditet. De hade sannolikt inte drabbats av FI's ingripande på grund av den höga nettoexponeringen. Då hade Carnegie troligtvis inte blivit av med sitt tillstånd att bedriva bankverksamhet. Carnegie hade troligtvis även varit bättre förberedda på de kreditförluster som skedde år 2008.

Vår studie av Carnegies årsredovisning visar att vi inte med säkerhet kan förutspå en kris i bolaget.

6.3 Vårt bidrag

Vårt bidrag visar hur svårt det kan vara att få avgörande information före en kris i ett bolag. Genom att analysera Carnegies årsredovisning har vi visat att det inte var tillräckligt att studera årsredovisningen i Carnegie för att få tillräckligt med information om krisen.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

I vår studie har vi valt att fokusera på några parametrar som påverkar det ekonomiska läget i Carnegie. I vår studie upptäckte vi att Carnegie hade ett vinstandelssystem som utgjorde en stor del av intäkterna. Vi skulle tycka det var intressant att forska vidare kring hur vinstandelssystemet påverkar risktagandet i företag. Vi skulle även tycka det var intressant med fortsatt forskning kring finansinspektionens roll som finansiella sektorns övervakare, samt hur Basel 2 systemet fungerar i finansiella kriser.

7 Referenslista

7.1 Boklitteratur

Aktiespararna. *Läsa och tolka årsredovisningar: en handledning som hjälper dig att förstå börsbolagens årsredovisningar*. 2 uppl. (1998). Stockholm: Aktiespararnas aktieskola.

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (2008). *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur.

Andersen, Ib (1998). *Den uppenbara verkligheten. Val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Anderson, Patric (2001). *Expertise in credit granting: studies on judgement and decision-making behavior*. Economic Research Institute Stockholm School of Economics (Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan) (EFI) Stockholm.

Bergström, Clas, Englund, Peter & Thorell, Per (2002). *Securum "Vägen ut ur bankkrisen"*. Stockholm: SNS Förlag.

Brorström, Björn, Orrbeck, Katarina, & Petersson, Hans (1999). *"Finansiella bedömningar, tre perspektiv"*. Lund: Studentlitteratur.

Carlson, Mikael (2004). *"Att arbeta med företagsanalys"*. Liber AB: Malmö.

Davis, E. Philip & Karim, Dilruba. (2008). *Journal of Financial Stability: Comparing early warning systems for banking crises*. Volume 4, Issue 2, ss 89-120.

Engström, S. (2002). *"Kan nyckeltal påvisa framtida betalningsförmåga?"*. Balans Nr 3.

Fagerfjäll, Ronald (1997). *Företagsledarnas århundrade: Från Gustav de Laval's finanshärva till Kreugerkraschen Del 1 1900-1932*, Stockholm: Norstedts förlag AB.

Fagerfjäll, Ronald (1999). *Företagsledarnas århundrade: Del 3 1967-2000 Från Werthens förvärvsstrategi till Barneviks globala nätverk*. Stockholm: Norstedts förlag.

Gaeremynck A., Willekens, M., (2003) *"The endogenous relationship between audit-report type and business termination: Evidence on private firms in a non-litigious environment"*. Accounting and Business Research. Vol 33, Nr 1, ss 65-79.

Hagberg, Andreas (2006). *Nyckeltal och konkurs: En studie av svenska företag 1998-2003*. Lic-Avh. Handelshögskolan vid Göteborgs universitet. Göteborg.

Hedelius, P., (2008) ”Överoptimistiska bolag missar sina egna prognoser”. Dagens Nyheter Ekonomi, 4 februari, ss 4.

Herring, Richard (2005). *Implementering Basel 2: Is the game worth the candle?* Financial markets, institutions & instruments, vol 14, Nr 5, ss. 267-268.

International Accounting Standards Board (2007): *Internationell redovisningsstandard i Sverige IFRS/IAS 2007*, Stockholm: Far förlag.

Johannessen, Asbjorn & Tufte, Per Arne (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.

Jonung, Lars (1994). *Ekonomisk politik 1990-talets ekonomiska kris i historisk belysning*. nr 57 juni 1994.

Kindleberger, Charles P (1996). *Manier, Panik Och Krascher: De finansiella krisernas historia*. Lysekil: Pontes.

Pinches, George, E (1996). *Essentials of financial management* (5 ed.). New York Harper Collins.

Precht, Elisabeth (2007). *Är IFRS en tickande bomb?* Balans nr 10 2007.

Runfeldt Rolf (2001). *IASC Äntligen klara med förslaget till en ny rekommendation om redovisning av finansiella instrument*, Balans nr 1 2001.

Årsredovisningslagen (1995:1554).

White, William, (2008) *Journal of financial stability: Past financial crises, the current financial turmoil, and the need for a new macrofinancial stability framework*. Vol. 4, issue 4, ss. 307-312.

Årsredovisning

Carnegie årsredovisningar	2003-2008, delårsrapport september 2008
Swedbanks årsredovisning	2004-2008
SEB	2004-2008
Handelsbanken	2004-2008
Nordea	2004-2008

7.2 Elektroniska källor

Aktiespararna (2009). "När staten tog över Carnegie.

Tillgänglig:[http://www.aktiespararna.se/artiklar/Reportage/Nar-staten-tog-over-Carnegie/\(090511\)](http://www.aktiespararna.se/artiklar/Reportage/Nar-staten-tog-over-Carnegie/(090511))

Carnegies likviditetstöd

Tillgänglig:[http://www.riksbank.se/pagefolders/37314/nr52.pdf\(0900302\)](http://www.riksbank.se/pagefolders/37314/nr52.pdf(0900302)).

Dagens Nyheter *Skandalerna som skakat Carnegie* (2007).

Tillgänglig:[http://www.dn.se/ekonomi/skandalerna-som-skakat-carnegie-1.574921\(090429\)](http://www.dn.se/ekonomi/skandalerna-som-skakat-carnegie-1.574921(090429))

Dagens industri (2008). "Liten står stark - småbankerna klarar krisen bäst"

Tillgänglig:<http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx%3Fstat%3D0%26ArticleID%3D2008%255C09%255C27%255C303005%26SectionId%3DDinapengar%26menusection%3DStartsidan%3BHuvudnyheter%26smallscreen%3D0%26> (090428)

Finansinspektionen

Tillgänglig:[http://www.fi.se/Templates/StartSectionPage____168.aspx\(0900304\)](http://www.fi.se/Templates/StartSectionPage____168.aspx(0900304))

Historien bakom Carnegie (Elektronisk)

Tillgänglig: <http://www.carnegie.se/templates/Page.aspx?id=2585> (090330)

Lind, Göran (2005). Basel 2 - Ett nytt regelverk för bankkapital. (Elektroniskt) Penning och valutapolitik vol 2, ss 5-22. PDF format.

Tillgänglig:http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf (09-05-03)

Nationalencyklopedin begrepp: resultat:

Tillgänglig:[http://www.ne.se/1%C3%A5ng/resultat\(090408\)](http://www.ne.se/1%C3%A5ng/resultat(090408))

Regeringens proposition 2006/07:5: *Basel 2*

Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/18/00/9d9ec8e7.pdf> (090224)

Riksbanken Rix-systemet

Tillgänglig:[http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=8928\(090511\)](http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=8928(090511))

Svensk bankförening, De stora bankkoncernerna

<http://www.bankforeningen.se/Banker%20i%20Sverige/Fakta%20-%20Banker%20i%20Sverige/De%20stora%20bankkoncernerna.aspx> (090517)

Söderberg, Jonas. "Essays on the Scandinavian Stock Markets"

Tillgänglig:<http://www.forskning.se/pressmeddelanden/pressmeddelanden/likviditetochsamvariationnagraavfaktorernabakomdenfinansiellakrisen.5.57755f9a11ef1b9bf18000669.html> (090226)

Finansinspektinen Kreditrisk – Schablonmetoden

Tillgänglig: http://www.fi.se/Templates/Page_8203.aspx (0900430)

7.3 Elektroniska dokument

Bäckström, Urban (1998). Ekonomisk debatt - Finansiella kriser – Svenska erfarenheter årg 1998, nr 26 (Elektronisk) PDF-format.

Tillgänglig:<http://www.ne.su.se/ed/pdf/26-1-ub.pdf>(090511)

Danske Bank: *Basel 2* (Elektronisk)

Tillgänglig:<http://www.danskebank.com/da-dk/ir/crd/Hvad-er-CRD/Pages/Hvad-er-CRD.aspx> (090305)

FI beslut nr 07-6125 (Elektronisk)

Tillgänglig:http://www.fi.se/Templates/Page_9177.aspx (090330)

FI beslut nr 08-10273 (Elektronisk) PDF format

Tillgänglig:http://www.fi.se/upload/45_Sanktioner/10_Finansiella_foretag/carnegie_beslut_081110.pdf (090330)

Finansiell stabilitet 2004, nr 1. (Elektronisk) PDF format.

Tillgänglig:http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/FS_04_1_ruta%203.pdf(090409)

Finansiell stabilitet 2002, nr 1. (Elektronisk) PDF format.

Tillgänglig:http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/finstab02_1_artikel2.pdf (090302)

Finansiell stabilitet 2002, nr 2. (Elektronisk) PDF format.

Tillgänglig:http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/FinStab00_2_artikel1.pdf (090213)

Finansiell stabilitet 2001, nr 1. (Elektronisk) PDF format.

Tillgänglig:http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/finstab_01_1_artikel1.pdf (090302)

Finansinspektionen (2002). *Riskmätning och kapital krav 2 – En lägesrapport om arbetet med nya kapitaltäckningsregler*. Elektronisk) PDF.

Tillgänglig:http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2002/rapport2002_8.pdf (2009-05-03)

Heikensten Lars, Riksbankschef 2005: *Risker och finansiell stabilitet* (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig:<http://www.riksbank.se/pagefolders/21592/051007.pdf> (090227)

Konjunkturinstitutet (2008). *Fördjupning: Vad orsakade den finansiella krisen.* (Elektroniskt) PDF format.

Tillgänglig:http://www.konj.se/download/18.6ae1706711787635fc8800010710/Ruta3_KL_Ja (2009-02-04).

Riksbanken, Finansiell stabilitet 2008, nr 1. (Elektronisk) PDF format.

Tillgänglig:http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/fs0801_sv_artikel1.pdf (090302)

8 Bilagor

8.1 Bilaga 1 Resultaträkning Carnegie 2007

(TSEK)	2007	2006
Provisionsintäkter	4 446 651	3 894 248
Provsionskostnader	-285 436	-182 279
Provsionsnetto	4 161 215	3 711 969
Ränteintäkter	967 468	665 753
Räntekostnader	-1 033 468	-617 240
Räntenetto	-66 000	48 513
Övriga utdelningsintäkter	1 339	853
Nettoresultat finansiella poster till verkligt värde	6 243 079	464 068
Summa intäkter	4 339 633	4 225 403
Personalkostnader	-2 477 057	-2 216 019
Övriga administrationskostnader	-845 359	-644 209
Summa administrativa kostnader	-3 322 417	-2 860 228
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-68 226	-63 520
Summa kostnader	-3 390 643	-2 923 748
Resultat före kreditreserveringar	948 991	1 301 655
Kreditreserveringar, netto	-94 573	491
Rörelseresultat	854 418	1 302 146
Skatter	-253 587	-379 460
Årets resultat	600 831	922 686
Resultat per aktie	7,90	13,36
Resultat per aktie efter utspädning	7,90	13,25

8.2 Bilaga 2 Balansräkning koncernen 2007

Tillgångar (TSEK)	2007-12-31	2006-12-31
Kassa och tillgodohavanden hos centralbanker	457 230	479 610
Utlåning till kreditinstitut	12 556 564	7 753 185
Utlåning till allmänheten	7 897 418	8 402 810
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	983 718 1	914 996
Aktier och andelar	10 939 104	15 233 720
Derivatinstrument	2 083 236	3 214 554
Immateriella anläggningstillgångar	957 550	47 623
Materiella anläggningstillgångar	99 366	75 184
Aktuella skattefordringar	173 110	60 223
Uppskjutna skattefordringar	272 554	123 743
Likvid- och kundfordringar	7 864 960	6 115 071
Övriga tillgångar	177 963	94 308
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	625 906	562 415
Summa tillgångar	45 088 679	44 077 442
Skulder		
Skulder till kreditinstitut	12 546 939	15 762 479
In- och upplåning från allmänheten	9 917 830	8 091 649
Korta positioner, finansiella instrument	7 439 928	8 036 649
Derivatinstrument	5 943 635	7 342 269
Aktuella skatteskulder	185 113	141 159
Uppskjutna skatteskulder	19 139 032	22 385
Likvid -och leverantörsskulder	3 311 810	181 679
Övriga skulder	548 803	331 083
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	1 526 558	1 646 087
Avsättningar	67 574	3 780
Efterställda skulder	486 838	476 250
Summa skulder	42 114 060	42 035 469
Eget kapital		
Aktiekapital	155 088	139 050
Övrigt tillskjutet kapital	1 748 066	668 694
Reserver	56 246	7 102
Balanserad vinst	1 015 219	1 227 127
Summa eget kapital	2 974 619	2 041 973
Summa skulder och eget kapital	45 088 679	44 077 442

8.3 Bilaga 3 Bruttoexponeringen till enskild kund

Datum	Bruttoexponering	Exponering	25 %	Kommentarer
2008-07-07	3227	610	380	
2008-07-09	3227	336	380	Terminsaffär som minskade exponeringen till 336
2008-07-15	3157	435	380	
2007-07-17		Tillåten nivå	380	Enligt banken
2008-09-12	2828	511	380	
2008-09-24		Tillåten nivå	380	Enligt banken
2008-09-30	2442	399	380	
2008-10-06	2450	447	380	
2008-10-14		930	380	Säljoption
2008-10-16	2451	1069	380	
2008-10-20	2451	1342	380	
2008-10-23		1266 som senare nedbringades till 266	380 som efter vidtagna åtgärder är	

Bilaga 3 Denna tabell visar exponeringen som har skett under 2008 i Carnegie.

8.4 Bilaga 4 Basel 2

Marknadsrisker

Aktiekursrisk	2007	2006
Specifik risk	34 290	62 467
Generell risk	23 477	46 079
Totalt kapitalkrav för aktiekursrisker	57 767	108 546

Ränterisk	2007	2006
Specifik risk	18 276	37 395
Generell risk	88 836	144 431
Totalt kapitalkrav för räntekursrisker	107 112	181 825

Valutakurs risk	42 416	38 684
------------------------	---------------	---------------

Kreditrisk-Kapitalkrav från exponeringar mot stater och centralbanker

(Tsek)	31/12 2007	31/12 2006
Kommuner och därmed jämförliga samfälligheter samt myndigheter	–	–
Institutsexponeringar	102 857	–
Företagsexponeringar	47 970	–
Hushållsexponeringar	2 401	–
Exponeringar med säkerhet i fastighet	58	–
Högriskposter	–	–
Exponeringar mot fonder	–	–
Övriga poster	72 632	–
Kapitalkrav från kreditexponeringar år 2006 enligt Basel I	–	701 023
Avvecklingsrisker i handelslager	5 742	1 960
Totalt kapitalkrav för kreditrisker	231 660	702 983

Operativa risker enligt framberäknad modell

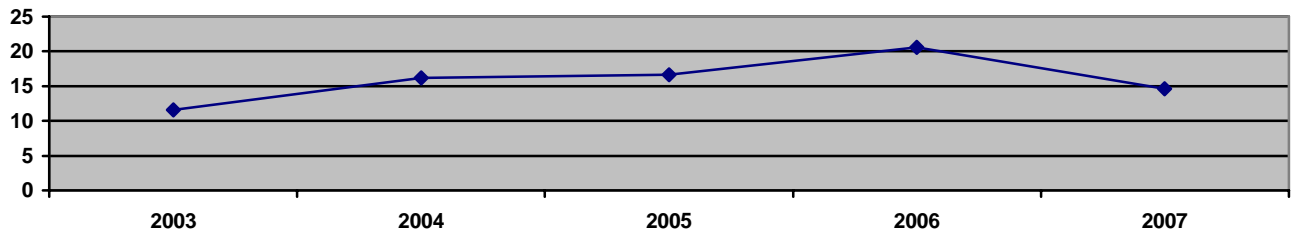
Rörelseintäkter	2007	2006
2005	3 413 963	–
2006	4 225 403	–
2007	4 339 634	–
Intäktsindikator.		
Genomsnitt av de tre sista årens intäkter	3 993 000	–
Kapitalkrav för operativa risker, 15 procent av intäktsindikatorn	598 950	

Kapitalbasen

(TSEK)	31 dec 2007	31 dec 2006
Aktiekapital	155 088	139 050
Övrigt tillskjutet kapital	1 748 066	668 694
Reserver	56 246	7 102
Balanserad vinst	1 015 219	1 227 127
Anteciperad utdelning	-581 580	-812 739
Avdragsposter		
Goodwill och immateriella tillgångar	-957 550	-19 048
Uppskjuten skattefordran	-272 554	-123 743
Summa Primärt kapital	1 162 935	1 086 443
Sekundärt kapital (förlagslån)	486 838	476 250
Total kapitalbas	1 649 773	1 562 693

8.5 Bilaga 5 Skuldsättningsgraden

Bilaga 5 Skuldsättningsgraden i Carnegie (Framberäknad)

8.6 Bilaga 6 Intervjufrågor

SEB Stefan Hagman, Kapitalmarknadschef, 090508

Fråga 1: Hur har riskerna påverkats av krisen?

Marknadsrisk, likviditetsrisk och operativ risk.

Fråga 2: Hur har bankernas och Riksbankens system för likviditetshantering fungerat under krisperioden?

Fråga 3: Hur har IAS 39 fungerat under krisperioden?

Fråga 4: Hur fungerar Basel 2 i krisperioden?

Fråga 5: Hur ser du på statens ingripande i Carnegie?

Ernst & Young, Thomas Andersson, Revisor 090505

Fråga 1: Kan du se några varningssignaler i årsredovisningen?

Fråga 2: Tycker du att Carnegie har tagit för stora risker i kreditgivningen?

Fråga 3: Hur tycker du att IAS 39 fungerar?

Högskolan i Borås är en modern högskola mitt i city. Vi bedriver utbildningar inom ekonomi och informatik, biblioteks- och informationsvetenskap, mode och textil, beteendevetenskap och lärarutbildning, teknik samt vårdvetenskap.

På **institutionen för data- och affärsvetenskap (IDA)** har vi tagit fasta på studenternas framtida behov. Därför har vi skapat utbildningar där anställningsbarhet är ett nyckelord. Ämnesintegration, helhet och sammanhang är andra viktiga begrepp. På institutionen råder en närhet, såväl mellan studenter och lärare som mellan företag och utbildning.

Våra **ekonomiutbildningar** ger studenterna möjlighet att lära sig mer om olika företag och förvaltningar och hur styrning och organisering av dessa verksamheter sker. De får även lära sig om samhällsutveckling och om organisationers anpassning till omvärlden. De får möjlighet att förbättra sin förmåga att analysera, utveckla och styra verksamheter, oavsett om de vill ägna sig åt revision, administration eller marknadsföring. Bland våra **IT-utbildningar** finns alltid något för dem som vill designa framtidens IT-baserade kommunikationslösningar, som vill analysera behov av och krav på organisationers information för att designa deras innehållsstrukturer, bedriva integrerad IT- och affärsutveckling, utveckla sin förmåga att analysera och designa verksamheter eller inrikta sig mot programmering och utveckling för god IT-användning i företag och organisationer.

Forskningsverksamheten vid institutionen är såväl professions- som design- och utvecklingsinriktad. Den övergripande forskningsprofilen för institutionen är handels- och tjänsteutveckling i vilken kunskaper och kompetenser inom såväl informatik som företagsekonomi utgör viktiga grundstenar. Forskningen är välrenommerad och fokuserar på inriktningarna affärsdesign och Co-design. Forskningen är också professionsorienterad, vilket bland annat tar sig uttryck i att forskningen i många fall bedrivs på aktionsforskningsbaserade grunder med företag och offentliga organisationer på lokal, nationell och internationell arena. Forskningens design och professionsinriktning manifesteras också i InnovationLab, som är institutionens och Högskolans enhet för forskningsstödande systemutveckling.

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

BESÖKSADRESS: JÄRNVÄGSGATAN 5 · POSTADRESS: ALLÉGATAN 1, 501 90 BORÅS
TFN: 033-435 40 00 · E-POST: INST.IDA@HB.SE · WEBB: WWW.HB.SE/IDA